

Biz bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik.

Heydər ƏLİYEV

Vergilər

№ 10 (650) ■ 13 mart 2013

www.vergiler.az

Qiyməti: 40 qəp.

Prezident İlham Əliyevin Xorvatiya Respublikasına rəsmi səfəri

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 10-da Xorvatiya Respublikasına rəsmi səfər etmişdir. Xorvatiya Prezidenti İvo Yosipoviç ilə görüşən dövlətimizin başçısı hər iki ölkə arasında ikitərəfli əlaqələrin siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə uğurlu inkişafından bəhs etmiş, hazırkı səfərin münasibətlərin genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyətini vurğulamışdır. Qeyd olunmuşdur ki, bu səfər əməkdaşlığın perspektivlərinin müəyyən edilməsi baxımından çox önəmlidir.

Xorvatiya Prezidenti İvo Yosipoviç ölkələrarası əlaqələrimizin siyasi, iqtisadi, mədəni sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini bildirmiş, iqtisadi sahədə əlaqələrimizin inkişafı üçün yaxşı potensialın olduğunu, enerji, mədəniyyət və turizm sahələrində münasibətlərin genişləndirilməsinin vacibliyini vurğulamışdır. İvo Yosipoviç Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibətlərinin beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində həllinin Xorvatiya tərəfindən dəstəkləndiyini diqqətə çatdırmışdır.

Azərbaycan-Xorvatiya əməkdaşlığının siyasi, iqtisadi və digər sahələrdə inkişaf etdiyini bildiren Prezident İlham Əliyev ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsinin və əməkdaşlığın yeni sahələrinin müəyyən edilməsinin önəmini vurğulamışdır. Dövlətimizin başçısı qeyd etmişdir ki, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə töhfə verən Azərbaycan ilə Xorvatiya arasında bu sahədə əlaqələrin genişləndirilməsi vacibdir, nəqliyyat sahəsində əlaqələrin perspektivləri yüksəkdir. Prezident İlham Əliyev qarşılıqlı investisiyaların qoyulması baxımından ölkələrimiz arasında fəal əməkdaşlığın olduğunu və gələcəkdə konkret layihələrin həyata keçirilməsinin vacibliyini bildirmişdir. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibətləri barədə ətraflı məlumat verən Prezident İlham Əliyev Ermənistanın Azərbaycanı təcavüzünün davam etdiyini bildirmiş, beynəlxalq hüquq normalarına məhəl qoymayan Ermənistanın münasibətlərinin həlli ilə bağlı qeyri-konstruktiv mövqe nümayiş etdirdiyini diqqətə çatdırmışdır.

Sonra Azərbaycan Respublikası və Xorvatiya Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və dostluq münasibətləri haqqında Zaqreb Bəyannaməsi imzalanmışdır. İmzalanma mərasimindən sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Xorvatiya Prezidenti İvo Yosipoviç mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər. Prezident İvo Yosipoviç bildirmişdir ki, dövlətləri-

arada gözəl münasibətlər mövcuddur, iki ölkə arasında iqtisadi və siyasi əlaqələrin gələcək inkişafı üçün yaxşı perspektivlər vardır: «Bizim hökumətlərimiz arasında bu gün imzalanacaq razılaşmalar və memorandum bəyannamənin praktiki həyata keçirilməsinin göstəriciləridir». Azərbaycanın biznes icmasının nümayəndələrinin Xorvatiya iş adamları ilə nəzərdə tutulan görüşünün iqtisadi əməkdaşlığın möhkəmlənməsi üçün yaxşı imkan olduğunu deyən Xorvatiya Prezidenti imzalanan sənədlərin hər iki ölkənin vətəndaşları arasında daha sıx və möhkəm əlaqələrin yaranmasına kömək edəcəyini inandığını bildirmişdir.

Prezident İlham Əliyev qeyd etmişdir ki, Xorvatiya ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr çox uğurla və sürətlə inkişaf edir. Əlaqələrin inkişafında dövlət başçılarının qarşılıqlı səfərləri mühüm rol oynamaqdadır: «Bizim aramızda çox intensiv siyasi dialoq aparılır. Siyasi əlaqələrimiz mükəmməldir. Bu səfər və bu gün apardığımız danışıqlar bunu bir daha təsdiqləyir. Biz belə gözəl zəmin üzərində mütləq güclü iqtisadi tərəfdaşlıq da qurmalyıq. Bu istiqamətdə artıq mühüm addımlar atılır. Əminəm ki, gələcək illərdə daha da geniş iqtisadi əməkdaşlıq mümkün olacaqdır».

Xorvatiyanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynadığını bildiren Prezident İlham Əliyev bu ölkənin xam neftlə təmin edilməsində respublikamızın payının ilbəl artdığını xatırlatmışdır. Qeyd olunmuşdur ki, TANAP layihəsi və onun uğurlu icrası Azərbaycan qazının Avropa məkanına gətirilməsinə şərait

yaradacaq. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Xorvatiyaya investisiya qoyuluşlarında iştirakının nəzərdə tutulduğunu, eyni zamanda yaxın vaxtlarda yaradılacaq birgə hökumətlərarası komissiyanın fəaliyyəti sayəsində bütün iqtisadi sahələr üzrə layihələrin həyata keçirilməsinin mümkünlüyünü qeyd etmişdir.

Xorvatiya parlamentinin sədri Yosip Leko ilə görüşən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ölkələrimiz arasında münasibətlərin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini diqqətə çatdırmışdır. Bildirilmişdir ki, Xorvatiyaya olan bu səfər parlamentlərarası əməkdaşlığın və dostluq qruplarının fəaliyyətini ikitərəfli əlaqələrinin möhkəmlənməsinə təkan verəcəkdir.

Sonra prezidentlər İlham Əliyev və İvo Yosipoviçin iştirakı ilə Xorvatiya və Azərbaycan biznes nümayəndə heyətinin görüşü keçirilmişdir. Tədbirdə biznes dairələrinin nümayəndələrinə Azərbaycan və onun iqtisadiyyatı barədə geniş məlumat verilmiş, ölkəmizdə xarici iş adamları üçün əlverişli şəraitin yaradıldığı bildirilmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan Prezidentinin Xorvatiyaya rəsmi səfəri ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafına töhfə verəcək, qarşılıqlı investisiyaların qoyulması üçün imkanlar yaradacaqdır. Prezident İvo Yosipoviç bu görüşün iş adamları üçün münasibətlərin qurulması baxımından əhəmiyyətini vurğulamışdır. Prezident İlham Əliyev isə bildirmişdir ki, iş adamları və biznes dairələri arasında səmərəli əlaqələrin qurulması və inkişaf etdirilməsi vacibdir.

Əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün yaxşı potensial mövcuddur

Martın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Monteneqro Respublikasına rəsmi səfər etmişdir

Prezident İlham Əliyevi qarşılayan Monteneqro Prezidenti Filip Vuyanoviç öz ölkəsinin dövlət və hökumət nümayəndələrini Azərbaycanın dövlət başçısına təqdim etmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri Monteneqro Prezidenti Filip Vuyanoviçə təqdim olunmuşdur. Sonra dövlətimizin başçısı «Villa Qoritsa» Dövlət İqamətgahında parlamentin sədri Ranko Krivokapiç ilə görüşmüş, ölkələr arasında əlaqələrin müxtəlif sahələrdə inkişafı müzakirə edilmişdir. Azərbaycan Prezidentinin səfərinin iki ölkə arasında gələcək əməkdaşlığın inkişafı baxımından əhəmiyyəti vurğulanmışdır. Görüşdə parlamentlərarası əlaqələrin, həmçinin dostluq qruplarının ikitərəfli münasibətlərin inkişafındakı rolunu qeyd edilmiş, ölkələrin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal əməkdaşlığı üçün yaxşı imkanların olduğu bildirilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti səfər çərçivəsində Monteneqronun Baş naziri Milo Dukanoviç ilə də görüşmüşdür. Görüşdə Azərbaycan ilə Monteneqro arasında iqtisadi sahədə əməkdaşlığın inkişafı üçün yaxşı imkanların olduğu bildirilmiş, səfərin iqtisadi əlaqələrimizin perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından əhəmiyyəti qeyd edilmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycanın Monteneqroya investisiya yatırması və bu baxımdan Podqoritsada ölkəmiz tərəfindən ilkin mərhələdə həyata keçiriləcək investisiya layihələrinin önəmi diqqətə çatdırılmış, Monteneqro ilə Azərbaycan arasında turizm, infrastruktur, nəqliyyat, bank sistemi və digər sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün yaxşı potensialın olması, iqtisadi əlaqələrin bundan sonra da inkişaf etdiriləcəyinə əminlik ifadə olunmuşdur.

Yuha Kakhönen:

«Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyada ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatdır»

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 7-də Beynəlxalq Valyuta Fondunun Yaxın Şərq və Mərkəzi Asiya departamentinin direktor müavini Yuha Kakhöneni qəbul etmişdir.

Təmsil etdiyi qurumun Azərbaycan ilə əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu bildiren Yuha Kakhönen Azərbaycan iqtisadiyyatının dünyada ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatlardan biri olduğunu məmnunluqla vurğulayaraq ölkəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsinin önəmini də qeyd etmişdir.

İqtisadiyyatın neft-qaz sektorundan asılılığının azaldılması istiqamətində böyük işlərin görüldüyünü vurğulayan Prezident İlham Əliyev ötən il qeyri-neft sektorunun 10 faiz artığını qeyd edərək, bunu ölkəmizdə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları, sənaye, kənd təsərrüfatı və digər sahələrdə həyata keçirilən uğurlu proqramların nəticəsi kimi dəyərləndirmişdir.

Peşəkar kadrlar hazırlayan tədris müəssisəsinin yeni korpusu istifadəyə verilmişdir

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 7-də Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının istifadəyə verilmiş yeni korpusunda yaradılan şəraitlə tanış olmuşdur. Dövlətimizin başçısının göstərişi ilə ölkə həyatının bütün sahələrində abadlıq və quruculuq tədbirləri ardıcıl olaraq həyata keçirilir, genişmiqyaslı infrastruktur layihələri reallaşdırılır. Respublikamızın hər yerində yeni-yeni elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və incəsənət obyektləri inşa olunur, mövcud binalar isə əsaslı şəkildə yenidən qurulur.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının yeni korpusu ən müasir standartlara uyğun olaraq inşa edilmişdir.

Akademiya 2002-ci ildə yaradılmışdır.

Akademiya orta ixtisas məktəbləri, ali məktəb və ali məktəbdən sonrakı səviyyələrdə olan tədris proqramlarını həyata keçirən və ali rəssamlıq təhsilinin tələblərinə uyğun məzmun və keyfiyyət hazırlığını təmin edən, respublikada bütün təsviri sənət növləri üzrə peşəkar kadrlar hazırlayan yeganə ali təhsil müəssisəsidir. Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının nəzdində təsviri sənət, memarlıq və dizayn, sənətsünaslıq fakültələri, qrafika, rəngkarlıq, heykəltəraşlıq, dizayn, memarlıq, geyim dizaynı, dekorativ tətbiqi sənət, humanitar və ictimai fənlər, təsviri incəsənət tarixi və nəzəriyyəsi kafedraları fəaliyyət göstərir. Akademiyada təcrübəli və peşəkar pedaqoji kollektiv çalışır.

Akademiyanın rektoru Ömər Eldarov Prezident İlham Əliyevə məlumat verərək

bildirmişdir ki, üçmərtəbəli yeni korpusun ümumi sahəsi 6500 kvadratmetrdir. Yeni korpus yüksək standartlara uyğun olaraq müasir memarlıq üslubunda inşa edilmişdir. Binanın daxili tərtibatı da xüsusi zövqlə işlənmişdir. Yeni korpusda 128 sinif otağı, müxtəlif fənn kabinetləri, laboratoriya və emalatxanalar yaradılmışdır. Sinif otaqları, kabinetlər və təcrübə laboratoriyaları ən müasir avadanlıq və ləvazimatla təchiz olunmuşdur.

Dövlətimizin başçısı yeni binanın ayrı-ayrı otaqlarını və təcrübə emalatxanalarını görmüş, yaradılan şəraitlə yaxından tanış olmuşdur. Sonra Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının pedaqoji kollektivi ilə görüşmüş, Akademiyanın yeni korpusunun istifadəyə verilməsi münasibətilə onları təbrik etmişdir.

2 | Gənc kadrlarla görüş

3 | İnteraktiv vergi xidmətləri

4 | «Nağdsız ödənişlərin səviyyəsi şəffaflıq və hesabatlılığın mühüm göstəricisidir»

6 | Müasir audit sisteminin əsasını e-audit təşkil edir

«195» Telefon-məlumat xidmətinin fəaliyyəti rəqəmlərdə

Fevral ayı ərzində Vergilər Nazirliyinin Telefon-məlumat xidməti tərəfindən 24732 müraciət cavablandırılmış, vergi ödəyicilərinə 24221 mesaj göndərilmişdir. Müraciətlərin 14454-ü canlı rejimdə müfəttiş-operatorlar, 10278-i isə avtomatik rejimdə elektron operator tərəfindən cavablandırılmışdır. Müfəttiş-operatorlar tərəfindən cavab-

landırılmış suallar arasında vergi növləri (19,2%), elektron xidmətlər (16,6%), qeydiyyat (12,8%), hesabatlar və onların doldurulma qaydaları (8,1%), büdcə, vergi ödəyiciləri və vergi orqanlarının rekvizitləri (5,6%) barədə suallar, avtomatik rejimdə qəbul edilmiş müraciətlər arasında isə vergi növləri (69,2%) və dövlət büdcəsinə olan

vergi borcları (29,8%) barədə müraciətlər üstünlük təşkil etmişdir.

Ay ərzində müfəttiş-operatorlar tərəfindən cavablandırılmış müraciətlərin sayı 2012-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən 26,6% artmışdır. Vətəndaşlardan şikayət (ərizə) və məlumat xarakterli 121 müraciət qəbul edilərək aidiyyəti üzrə göndərilmişdir.

Canlı rejimdə vergi ödəyicilərdən daxil olan sualların 99,2%-i müfəttiş-operatorlar tərəfindən dərhal, 0,8%-i isə sual vərəqəsi tərtib edilərək araşdırıldıqdan sonra cavablandırılmışdır. Sualların 71,6%-i Bakı şəhərindən, 11,3%-i mobil operatorlardan, qalanı isə ölkənin müxtəlif bölgələrindən daxil olmuşdur.

Akif Musayev

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin
Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar
Baş İdarəsinin rəisi

Rakurs

Sadələşdirilmiş vergi və onun təkmilləşdirilməsi

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında» 1 yanvar 2013-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş Qanunla sadələşdirilmiş verginin təkmilləşdirilməsi istiqamətində Vergi Məcəlləsində bir sıra dəyişikliklər edilmişdir.

Sadələşdirilmiş vergi dünyanın əksər ölkələrində kiçik sahibkarlıq subyektləri üçün vergitutmanın xüsusi forması kimi tətbiq edilir. Ümumiyyətlə, bu verginin tətbiqi kiçik sahibkarlıq subyektlərinə dövlət tərəfindən göstərilən dəstəkdən irəli gəlir.

Kiçik sahibkarlıq subyektlərinin iri təsərrüfat subyektləri ilə müqayisədə üstünlüyü ondadır ki, onlar bazarda gedən müxtəlif konyuktur dəyişikliklərinə daha tez uyğunlaşır və tez bir zamanda öz fəaliyyətlərini bazarnı tələblərinə uyğun yenidən təşkil etmək imkanına malik olur.

Kiçik sahibkarlığın dövlət tərəfindən dəstəklənməsi həm də ondan irəli gəlir ki, onların fəaliyyəti əhalinin məşğulluğunun artırılmasına imkan yaradır və cəmiyyətdə mövcud olan sosial atmosferin yaxşılaşmasına müsbət təsir göstərir. Kiçik sahibkarlıq subyektləri üçün sadələşdirilmiş verginin tətbiqi də dövlət dəstəyinin bir forması olmaqla, onlarda uçotun aparılmasına çəkilən xərclərin azaldılmasını təmin edir və fəaliyyətin səmərəliliyinin artırılmasına şərait yaradır.

Dünya təcrübəsində kiçik sahibkarlıq subyektləri üçün vergitutmanın forma etibarilə iki növü: sadələşdirilmiş vergi və şərti vergi daha geniş yayılmışdır. Praktikiada bu vergi tiplərinin qarışıq şəkildə tətbiq olunmasına da rast gəlmək olar.

Kiçik sahibkarlığın dövlət tərəfindən dəstəklənməsi cəmiyyətdə mövcud olan sosial atmosferin yaxşılaşmasına müsbət təsir göstərir

Sadələşdirilmiş verginin tətbiq olunması, ilk növbədə, qanunvericiliklə müəyyən olunmuş ənənəvi vergilərdə kiçik sahibkarlıq subyekti tərəfindən vahid verginin tətbiq olunmasını nəzərdə tutur, vergitutma obyektinin uçotunu və verginin hesablanması mexanizmini asanlaşdırır. Şərti verginin tətbiq olunması güman edilən vergi potensialı nəzərə alınmaqla kiçik sahibkarlıq subyekti üçün əvvəlcədən fiksə olunmuş vergi məbləğinin müəyyən edilməsini nəzərdə tutur. Sadələşdirilmiş vergi kimi, şərti vergi də bir neçə ənənəvi verginin əvəzinə ödənilir.

İnkişaf etmiş ölkələrin praktikasında sadələşdirilmiş verginin tətbiqi daha geniş yayılmışdır. Şərti verginin tətbiqinə isə, adətən, müəyyən fəaliyyət növü ilə məşğul olan vergi ödəyiciləri tərəfindən vergilərin düzgün hesablanmaması riskləri yüksək olduğu halda rast gəlinir.

Azərbaycanda sadələşdirilmiş verginin tətbiqi ilə bağlı məsələləri tənzimləyən normalar Vergi Məcəlləsində daha geniş əks etdirilmişdir. Vergi Məcəlləsindən əvvəlki dövrlərdə isə pərakəndə ticarət, ictimai iaşə, avtomobil nəqliyyatı ilə daşımalar və s. bu kimi sahələrdə fəaliyyət göstərən vergi ödəyiciləri üçün sadələşdirilmiş verginin analoqu olan «minimum aylıq vergi» adlanan vergi növü tətbiq olunurdu.

Vergi Məcəlləsi qüvvəyə mindikdən sonra sadələşdirilmiş verginin tətbiqi və onun təkmilləşdirilməsi məsələləri daha da aktuallaşmışdır. Vergi Məcəlləsinə əsasən, sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri iki qrupa bölünmüşdür: hasilatdan vergini hesablayıb ödəyənlər və fəaliyyətin nəticəsindən və dövrüyyədən asılı olmayaraq yalnız həyata keçirdikləri fəaliyyət növünə görə vergi ödəyən təsərrüfat subyektləri (səmişin və yük daşımaqlarını, mənzil tikintisini həyata keçirən şəxslər).

Vergi Məcəlləsində sadələşdirilmiş vergini hasilatdan ödəməli olan vergi ödəyiciləri üçün ardıcıl 12 aylıq dövrün vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi üzrə məhdudiyət nəzərdə tutulmuşdur. Qoyulmuş məhdudiyət 1 yanvar 2013-cü il tarixədək hüquqi və fiziki şəxslər üçün müxtəlif həcməldə müəyyən edilirdi. Bu isə sadələşdirilmiş vergini tətbiq etmək hüququnun müəyyən olunması məsələsində müxtəlif hüquqi statusdan olan vergi ödəyiciləri arasında diskriminasiya yaradırdı. 1 yanvar 2013-cü il tarixindən Vergi Məcəlləsinin 218.1-ci maddəsində edilmiş dəyişikliklərə əsasən, ardıcıl 12 aylıq dövr ərzindəki vergitutulan əməliyyatların həcmi həm hüquqi, həm də fiziki şəxslər üçün 120 min manat həcmində müəyyən edilmişdir. Vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsi və sadələşdirilmiş verginin tətbiqi zamanı meydana çıxan mübahisəli məsələlərin aradan qaldırılması məqsədilə icarə və royalti ilə bağlı Vergi Məcəlləsinə yeni 221.7-ci maddə əlavə edilmişdir. Bu maddə ilə müəyyən olunmuşdur ki, icarədən və ya royaltidən gəlir əldə edən vergi ödəyicisinin digər fəaliyyəti olduqda, digər fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlirlər Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən olunmuş qaydada sadələşdirilmiş vergi tətbiq edilə bilər. Vergi Məcəlləsinin əvvəlki redaksiyasına görə isə əmlakın icarəyə verilməsindən və ya royaltidən gəlir əldə edən vergi ödəyicisinə bu fəaliyyətlə yanaşı digər fəaliyyəti üzrə də sadələşdirilmiş vergi tətbiq edilə bilməzdi. Sadələşdirilmiş vergi üzrə Vergi Məcəlləsində edilmiş digər dəyişikliklər də bu vergi növü üzrə inzibatchılıq təkmilləşdirilməsinə və onun tətbiqinin səmərəliliyinin artırılmasına yönəldilmişdir.

İnteraktiv vergi xidmətləri

Təcrübə göstərir ki, elektron xidmətlərdən daha səmərəli istifadə etmək üçün vergi ödəyicilərinin, ümumiyyətlə vətəndaşların müntəzəm məlumatlandırılmasına ehtiyac var. Bunu nəzərə alaraq, Vergilər Nazirliyinin göstərdiyi elektron xidmətlər barədə təlimat səciyyəli silsilə yazıları diqqətinizə təqdim etməyi məqsəduyğun hesab edirik...

Vergi Apelyasiya Şurasına onlayn müraciət

Bu xidmət Vergilər Nazirliyinin funksional idarələrinin vergi orqanlarının yazılmış aktları və onların nəticələri üzrə qəbul edilmiş qərarlardan vergi ödəyiciləri tərəfindən verilmiş təkrar şikayət və ərizələrə məhkəmədənəknər (məhkəməyə qədər) obyektiv və hərtərəfli araşdırılması prosesini əhatə edir. Vətəndaş bu xidmətin köməyi ilə hüquqlarının müdafiəsi, şikayətlərə (korupsiya ilə əlaqədar hüquqpozomlarla bağlı müraciətlər istisna olmaqla) qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada baxılması və məhkəməyə qədər sadələşdirilmiş prosedurlara əməl olunmaqla mübahisələrin obyektiv şəkildə həll edilməsi imkanı qazanır. İstənilən hüquqi və fiziki şəxs bu xidmətdən ödənişsiz istifadə edə bilər.

Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsinin «E-xidmətlər» bölməsi (www.taxes.gov.az/?name=A-pelyasiya) və www.e-gov.az ünvanına daxil olmaqla istifadəçilər bu xidmətdən yararlanı bilərlər. Müraciət edən şəxsdən «Apelyasiya Şurasına elektron müraciət» formasının müvafiq məlumatlarının doldu-

rulması tələb olunur. Vətəndaş internet sahifəsinin müvafiq bölməsində yerləşdirilmiş xüsusi müraciət formasını doldurur. Müraciət nazirliyin müvafiq struktur bölməsinin elektron ünvanına daxil olduqdan sonra nazirliyin səlahiyyətli mütəxəssisi formanın məzmunu ilə tanış olur. Əgər ərizənin məzmunu bütün tələblərə cavab verirsə, o, rəsmi qeydiyyatla alınır, aidiyyəti üzrə göndərilir və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada baxılır.

Daxil olan şikayətə, Azərbaycan Respublikasının «İnzibati icraat haqqında» Qanununa əsasən, 1 ay müddətində baxılır. Müraciətin araşdırılmasının nəticəsi müraciət edən vətəndaşın qeydiyyat zamanı göstərdiyi e-mail ünvanına göndərilir. Sorğudan imtina hallarına gəlincə, əgər eyni predmet üzrə eyni əsaslarla verilmiş şikayətlə bağlı Vergi Apelyasiya Şurasının qərarı olarsa, həmin şikayət baxılmaq üçün Vergi Apelyasiya Şurası tərəfindən icraata qəbul edilmir. Elektron xidmətin göstərilməsinə Vergilər Nazirliyinin Aparatı, Vergi Apelyasiya Şurası, Vergi ödəyicilərinə xidmət idarəsi, eləcə də informasiya texnologiyaları və proqram təminatı şöbəsi məsuliyyət daşıyır.

Onlayn kargüzərlik

Vergi ödəyiciləri onlara verilən şifrə-paroldan, vətəndaşlar isə şəxsiyyət vəsiqəsinin məlumatlarından istifadə edərək, bu xidmət vasitəsilə Vergilər Nazirliyinə müraciət etmək və müraciətlərini icrasına onlayn nəzarət imkanı əldə edir. Ödənişsiz olan xidmətdən Azərbaycan Respublikası vətəndaşları və vergi ödəyiciləri www.e-taxes.gov.az

ünvanına daxil olmaqla istifadə edə bilərlər. Ərizə iş vaxtı başa çatdıqdan sonra və ya qeyri-ış günündə sistemə daxil edilmişdirsə, onun icrası həmin gündən sonrakı ilk iş gününün əvvəlində həyata keçirilir. Ərizə istifadəçiyə tərəfindən təsdiqləndiyi andan sistemdə qeydiyyata alınmış olur və ona müvafiq qeydiyyat nömrəsi verilir.

Şifrə-parol və şəxsiyyət vəsiqəsindəki məlumatlar düzgün daxil edilmədikdə sorğunun yerinə yetirilməsindən imtina olunur. Bu xidmətin göstərilməsinə Vergilər Nazirliyinin Aparatı, informasiya texnologiyaları və proqram təminatı şöbəsi məsuliyyət daşıyır.

Büdcə rekvizitləri barədə məlumatın verilməsi

Bu xidmət istifadəçinin dövlət xəzinədarlığı orqanlarında vergi və digər büdcə ödənişləri köçürüləcək bank hesablarının rekvizitləri üzrə axtarış sistemi vasitəsilə müvafiq məlumatları əldə etmə proseslərini əhatə edir. Xidmətdən istifadə edən istifadəçi dövlət xəzinədarlığı orqanlarında olan vergi və digər büdcə ödənişləri köçürüləcək bank hesabları barədə məlumat əldə edir. Xidmət ödənişsizdir, hüquqi və fiziki şəxslər ondan Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsinin «E-xidmətlər» bölməsi (www.taxes.gov.az/?name=pages&page=71), www.e-taxes.gov.az/ebyn/vonenYXOChecker.jsp), www.e-gov.az ünvanına daxil olaraq istifadə edə bilərlər. Bu xidmətin göstərilməsi üçün hər hansı sənəddən təqdim edilmiş tələb olunmur, proses tama-

AYTƏN

Əlavə dəyər vergisi

Əlavə dəyər vergisi ölkəmizin əmtəə bazarında tələb və təklifin tənzimlənməsi, həmçinin iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi məqsədilə 1992-ci ildən etibarən tətbiq edilir və büdcə gəlirlərinin formalaşdırılmasında xüsusi rol oynayır. ƏDV həm daxili, həm də xarici iqtisadi fəaliyyətin həyata keçirilməsi zamanı yaranan əməliyyatları əhatə edir.

ƏDV-nin tətbiqi

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əsasən, ƏDV vergi tutulan dövrüyyədən hesablanan verginin məbləği ilə verilən hesab-fakturalara və ya idxalda ƏDV-nin ödənilməsinə göstərən sənədlərə müvafiq surətdə əvəzləşdirilməli olan verginin məbləği arasındakı fərqi qədər.

Dolayı vergi olmaqla, ƏDV məhsulun qiymətinə əlavə formasında çıxış edir. Əgər mənfəət vergisi müəssisənin sənədcə qalan mənfəətin, gəlir vergisi işçilərə ödənilən əməkhaqqının həcmindən azalmasına səbəb olarsa, ƏDV müəssisənin vəsaitlərinin həcmi azaltdır, çünki o, məhsulun istehlakçısı tərəfindən əmtəənin qiymətində ödənilir. Əlavə dəyər vergisinin iqtisadi mənası ondan ibarətdir ki, o, istehsalın dövrüyyənin bütün mərhələlərində yarıdılmış və satılmış malların (işlərin, xidmətlərin) dəyəri ilə istehsal və dövriyyə xərclərinə aid edilmiş material xərcləri arasındakı fərq kimi müəyyən edilən əlavə olunmuş dəyərin bir hissəsindən tutulur. Məhsul xaricə satıldıqda ƏDV-yə sıfır dərəcə ilə

cəlb olunduğundan, bu vergi növü həm də ixrac olunan məhsul istehsalının həcmindən artırlmasını stimullaşdırır.

ƏDV depozit hesabı və daxilolmalar

ƏDV geniş əhatə dairəsinə malik olduğu üçün vergidən yayınma hallarının nəzarətdə saxlanılması böyük aktuallıq kəsb edir. Bu istiqamətdə atılan mühüm addımlardan biri - dünyada qabaqcıl təcrübələrdən sayılan ƏDV depozit hesabının yaradılmasıdır. ƏDV-dən yayınma hallarının qarşısının alınması və ƏDV üzrə inzibatchılıq təkmilləşdirilməsi məqsədilə 2008-ci ildən vahid ƏDV depozit hesabının tətbiqinə başlanmışdır. Vergi qanunvericiliyinə görə, mal (iş, xidmət) əldə edən şəxslər hesab-faktura göstərilən malın dəyərini hesablaşma hesabına, hesablanmış ƏDV-ni isə ayrıca depozit hesaba, yəni satıcının ƏDV sub-uçot hesabına köçürürlər. Bu sistem ƏDV-nin hərəkəti və əvəzləşdirilməsi, habelə ƏDV üzrə dövlət büdcəsinə ödənişlə bağlı vergi ödəyicilərinin bütün əməliyyatları üzrə vergi orqanları tərəfindən səmərəli nəzarəti həyata keçirməyə imkan yaradır. Depozit hesabının tətbiq olunduğu ilk ildə, yəni 2008-ci ildə ƏDV üzrə daxilolmalar 2007-ci il ilə müqayisədə 76,3%-dək artmışdır. Ümumiyyətlə, depozit hesabı tətbiq olunduğu dövrdən ƏDV üzrə daxilolmalarda ardıcıl olaraq artım qeydə alınmışdır: 2009-cu ildə ƏDV üzrə daxilolma 1 mlrd. 180,3 mln. manat, 2010-cu ildə 1 mlrd. 271,5 mln. manat, 2011-ci ildə 1

mlrd. 387,7 mln. manat, 2012-ci ildə isə 1 mlrd. 483,6 mln. manat təşkil etmişdir. 2012-ci ildə ƏDV depozit hesabına vergi ödəyiciləri tərəfindən 1 milyondan artıq köçürmə əməliyyatı nəticəsində 2 mlrd. 429,3 mln. manat vəsait daxil olmuşdur.

E-vergi hesab-fakturasının tətbiqi

«Vergi qanunvericiliyi və inzibatchılığın təkmilləşdirilməsi üzrə 2009-2012-ci illər üçün Strateji Plan» çərçivəsində ƏDV sahəsində vergi inzibatchılığının daha da müasirləşdirilməsi məqsədilə 2010-cu il yanvarın 1-dən elektron hesab-fakturaların tətbiqinə başlanmışdır. Bu sistemin tətbiqi ilə verilməli mallara, göstərilmiş xidmətlərə və görülmüş işlərə görə vergi hesab-fakturaları elektron formada təqdim edilir. Vergi inzibatchılığının şəffaflığı baxımından əhəmiyyətli olan bu sistem vergi ödəyiciləri üçün də müsbət nəticə vermişdir.

Əlavə dəyər vergisinin ödəyiciləri bu sistemdən tam istifadə edə bilərlər. Digər ödəyicilər onlara təqdim edilmiş e-vergi hesab-fakturalarına baxmaq, çap etmək imkanına malikdirlər. Ödəyicilərin e-vergi hesab-fakturalarını təqdim etmələri üçün Vergilər Nazirliyinin İnternet Vergi İdarəsi Portalında altsistem yaradılmışdır. Ödəyici e-vergi hesab-fakturaları bölməsinə daxil olmaq üçün İnternet Vergi İdarəsinin digər altsistemləri (e-bəyannamə, ƏDV depozit hesabı və s.) üçün istifadə olunan kod, parol və şifrədən istifadə etməlidir. Başqa sözlə, vergi ödəyicisi bir istifadəçi kodu,

parol və şifrədən istifadə etməklə eyni zamanda İnternet Vergi İdarəsinin hər iki altsistemində işləyə bilər. Eyni seriyada və eyni nömrədə elektron-fakturaların təkrarlanmasına yol verilmir. Vergi ödəyiciləri e-vergi hesab-fakturalarını iki üsulla - onlayn və offlayn rejimdə hazırlaya bilərlər.

Onlayn rejimdə - vergi ödəyicisi ona vergi orqanı tərəfindən verilməmiş istifadəçi kodu, parol və şifrədən istifadə etməklə İnternet Vergi İdarəsinin «elektron vergi hesab-fakturası» bölməsinə daxil olur və onlayn rejimdə vergi fakturasını digər vergi ödəyicisinə təqdim edir.

Offlayn rejimdə - vergi ödəyicisi elektron fakturasını tərtib etmək üçün hazırlanmış xüsusi program təminatını (Elektron faktura tərtibatı proqramı) və digər zəruri proqramları İnternet Vergi İdarəsindən öz kompüterinə yükləyir və tələb olunan fakturaları bu proqram vasitəsilə internetdən istifadə etmədən hazırlayaraq paketləyir. Bir paketdəki e-vergi hesab-fakturalarının sayı 200-dən artıq olmamalıdır. Paket, sadəcə, göndərmək üçün bir vasitə olduğundan, onun içində yalnız eyni vergi ödəyicisinə təqdim edilmiş fakturaların olması kimi qayda nəzərdə tutulmur. Yəni fərqli-fərqli ödəyicilərə təqdim olunmalı e-vergi hesab-fakturaları eyni paketin içində yerləşdirilə bilər. Bu rejim, əsasən, iri vergi ödəyiciləri üçün nəzərdə tutulmuşdur və çox sayda vergi hesab-fakturaları təqdim edən vergi ödəyiciləri tərəfindən istifadə edilməsi tövsiyə olunur.

A.İBRAHİMOVA

«Nağdsız ödənişlərin səviyyəsi şəffaflıq və hesabatlılığın mühüm göstəricisidir»

«Vergilər», «Kaspi» və «Yeni Azərbaycan» qəzetlərinin birgə təşkilatçılığı ilə bu mövzuda «dəyirmi masa» keçirilmişdir

Son illər Azərbaycanda biznes və maliyyə-təsərrüfat subyektlərində şəffaf mexanizmlərin tətbiqi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Məqsəd, ilk növbədə, nağdsız dövryyənin inkişafı yolu ilə iqtisadi sferada hesabatlılıq və şəffaflığı təmin etmək, vətəndaşları plastik kartlardan istifadəyə həvəsləndirməkdir.

Ölkədə nağdsız dövryyənin genişləndirilməsi sahəsində həyata keçirilən sistemli tədbirləri diqqət mərkəzində saxlayan «Vergilər», «Yeni Azərbaycan» və «Kaspi» qəzetlərinin birgə təşkil etdiyi «Nağdsız ödənişlərin səviyyəsi şəffaflıq və hesabatlılığın mühüm göstəricidir» mövzusunda «dəyirmi masa»da son illər bu sahədə əldə olunan müsbət nəticələr, həllini gözləyən problemlər, eləcə də qarşıda duran vəzifələr geniş müzakirə olunmuşdur.

Tədbirdə Milli Məclisin deputatı Xan Hüseyin Kazımlı, Vergilər Nazirliyinin İqtisadi təhlil və sahibkarlıq subyektlərinin dövlət qeydiyyatı Baş İdarəsinin Dövlət qeydiyyatı və uçotunun təşkil idarəsinin rəisi İlkin Həsənov, Audit və operativ nəzarət sahələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərov, Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin Məlumat Hesablama Mərkəzinin rəhbəri İlqar Məmmədov, «Azərpoçt» MMC-nin baş direktor müavini Rəsul Bayramov, Beynəlxalq Bankın şöbə müdiri Nərminə Məcidova və «Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseyinov iştirak etmişlər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan «Ver-

gilər» qəzetinin baş redaktoru Anar Əliyev demişdir:

Bütün sahələrdə müasirləşən, dinamikmlə inkişaf edən Azərbaycan hazırkı mərhələdə iqtisadi həyatın bütün sahələrində şəffaflığı və hesabatlılığı təmin etməyə, müasir dünyanın bu sahədə tətbiq etdiyi yeniliklərdən səmərəli şəkildə bəhrələnməyə çalışır. Hökumət müasir mexanizmlərin tətbiqi yolu ilə cəmiyyətdə özünü göstərən neqativ hallara, o cümlədən vergidən yayınma və korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərini genişləndirməyə çalışır. Nağdsız ödəniş sistemini inkişafı, nağdsız dövryyənin genişləndirilməsi belə hallara qarşı mübarizədə mühüm vasitələrdən biri hesab olunur.

Ölkə başçısının 2009-cu il 14 aprel tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında 2009-2013-cü illərdə regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı»nda da nağdsız ödəniş vasitələrinin - POS-terminalların, bankomatların, info-köşklərin quraşdırılmasının sürətləndirilməsi üçün stimullaşdırıcı tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdu. Ötən illərdə Azərbaycanda nağdsız ödənişlərin həcmnin əhəmiyyətli dərəcədə artması aidiyyəti dövlət strukturlarının, ilk növbədə Vergilər Nazirliyinin, Mərkəzi Bankın və İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin həyata keçirdikləri ardıcıl tədbirlərin, maarifləndirmə işinin nəticəsidir.

Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il oktyabrın 4-də təsdiqlədiyi «Azər-

baycan ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və tətbiqi Qaydaları»na əsasən, ölkədə POS-terminalların quraşdırılması prosesinin 2015-ci ilin sonunadək başa çatdırılması nəzərdə tutulur. Hökumət səviyyəsində həyata keçirilən məqsədyönlü və ardıcıl tədbirlər yaxın illərdə bu sahədə əhəmiyyətli dönüşün baş verəcəyini əminliklə söyləməyə ciddi əsaslar yaradır.

Şübhəsiz, nağdsız ödənişlərin inkişafı məsələsini təkcə dövlət strukturlarının işi kimi məhdudlaşdırmaq düzgün olmazdı. Xüsusən də mətbuat və vətəndaş cəmiyyəti institutları bu sahədə fəallıq nümayiş etdirməli, nağdsız ödənişlərin üstünlüklərini, əhəmiyyətini insanlara geniş izah etməlidir. Nağdsız ödənişlərə marağı yüksəltmək üçün həyata keçirilən maarifləndirmə tədbirlərində mətbuat orqanlarının, televiziya və radioların da yaxından iştirakı vacibdir. Bu fikirlərlə tam razılaşmaq olar ki, vətəndaşlar lazımı səviyyədə maarifləndirilməyə, nağdsız ödəniş vasitələrinin inkişafı istiqamətində atılan addımlar arzu edilən səmərəni verməyəcək. Məhz bu realığı nəzərə alan «Vergilər», «Yeni Azərbaycan» və «Kaspi» qəzetləri nağdsız ödəniş sistemini inkişafı ilə bağlı maarifləndirici yazılara öz səhifələrində geniş yer ayırmaq niyyətindədirlər.

Hesab edirik ki, aidiyyəti dövlət qurumlarının məqsədyönlü və ardıcıl tədbirlərinə baxmayaraq, bu gün ölkədəki ticarət və xidmət obyektlərində quraşdırılmış POS-terminallardan istifadə sahəsində vətəndaş fəallığı da arzuolunan səviyyədə deyildir. Bəzi hallarda isə ticarət və xidmət obyektlərində quraşdırılmış POS-terminallardan istifadəyə sünü əngəllər yaradır.

Bugünkü «dəyirmi masa»nın təşkilində də məqsəd Azərbaycanda nağdsız ödənişlərin genişləndirilməsi sahəsində həyata keçirilən tədbirlərə nəzər salmaq, müzakirələr aparmaq, qarşıda duran vəzifələri, eləcə də problemləri obyektiv şəkildə göstərməkdir. Hesab edirik ki, sizin hər birinizin peşəkar mütəxəssis kimi səsləndirəcəyiniz fikirlər qəzetimizin oxucuları üçün də maraqlı olacaqdır.

«Sahibkarlar arasında maarifləndirmə işi gücləndirilməlidir»

İlkin HƏSƏNOV, Vergilər Nazirliyinin Dövlət qeydiyyatı və uçotunun təşkil idarəsinin rəisi

Dünya təcrübəsində vergilərdən yayınmanın qarşısının alınması, şəffaflıq və hesabatlılığın vacib amili kimi nəzərdən keçirilən nağdsız ödənişlərin həcmnin genişləndirilməsi üçün maarifləndirmə və təbliğat vasitələrindən əlavə, inzibati metodlardan da istifadəyə geniş rast gəlinir. Bir sıra ölkələrin maliyyə və vergi qanunvericiliyində əksini tapmış bu cür məhdudlaşdırıcı tədbirlərdən biri də nağdsız ödənişlər üçün müəyyən limitin müəyyənəndirilməsidir. Bunda məqsəd, ilk növbədə, korporativ sektorda şəffaflığın artırılması və böyük həcmli nağd ödənişlərin bank dövryyəsinə cəlbə yolu ilə maliyyə intizamının gücləndirilməsi, vergitutma bazasının genişləndirilməsidir.

Azərbaycan hökuməti hələlik daha çox maarifləndirmə və stimullaşdırma vasitələrindən istifadə etməklə nağdsız dövryyənin genişlənməsinə çalışır. Ölkə başçısının son illərdə imzaladığı müvafiq fərman və sərəncamları, habelə verdiyi göstərişləri əsas tutan aidiyyəti dövlət qurumları nağdsız ödəniş sisteminin inkişafına xidmət edən bir sıra mühüm qərarlar qəbul etmişlər. Nazirlər Kabi-

netinin 2012-ci il 4 oktyabr tarixli «Azərbaycan ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və tətbiqi Qaydaları»na əsasən, Vergilər Nazirliyində də nağdsız ödənişlərin inkişafına xidmət edən Tədbirlər Planı təsdiq edilmişdir. Həmin Tədbirlər Planında həyata keçiriləcək işlərin əhatə dairəsi üçün maarifləndirmə və təbliğat vasitələrindən əlavə, inzibati metodlardan da istifadəyə geniş rast gəlinir. Həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində 2013-cü il martın 1-i vəziyyətinə respublika üzrə 32595 POS-terminalın quraşdırılması təmin edilmişdir.

Xüsusi vurğulamaq istərdim ki, Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 4 oktyabr tarixli məlum qərarında POS-terminallar quraşdırılacaq obyektlərin müəyyənəndirilməsi meyarları və ərazilər üzrə POS-terminalların mərhələlərlə tətbiqi qrafiki müəyyən olunmuşdur. Nəticədə ötən il POS-terminalların quraşdırılması prosesi daha da sürətləndirilmişdir. 2012-ci il ərzində quraşdırılmış POS-terminalların sayı 2011-ci il ərzində quraşdırılmış POS-terminallar sayından 4 dəfədən də çox olmuşdur. Bu artım POS-terminallar vasitəsilə aparılmış əməliyyatların sayında və məbləğində də öz əksini tapır. Bundan əlavə, tədbirlər planına uyğun olaraq, POS-terminal qu-

raşdırılmalı olan təsərrüfat subyektlərinə bu barədə müvafiq bildirişlərin göndərilməsi təmin edilmişdir.

Vergilər Nazirliyi ötən ildən etibarən nağdsız ödənişlərin genişləndirilməsi üçün sahibkarlar arasında, ümumilikdə, cəmiyyətdə maarifləndirmə və təşviqat işlərini gücləndirmişdir. POS-terminallardan istifadənin əhəmiyyəti və üstünlükləri insanlara geniş izah olunur. Bu proseslərdə əsas tərəf olan banklarla da fəal iş aparılır. Nazirlər Kabinetinin məlum qərarından dərhal sonra Mərkəzi Bankda təşkil olunmuş tədbirdə respublika banklarının bu prosədə rolu və iştirakı geniş müzakirə edilmişdir.

Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclasında ölkə başçısı nağdsız ödənişlərin genişləndirilməsi ilə bağlı aparılan işlərin sürətləndirilməsini mühüm vəzifə kimi müəyyənəndirmişdir. Buna müvafiq olaraq, Vergilər Nazirliyi 2013-cü ildə nağdsız ödənişlərin həcmnin artırılmasına, nağdsız dövryyənin genişləndirilməsinə nail olmaq üçün müəyyən stimullaşdırıcı təkliflər hazırlayır. Hesab edirik ki, həyata keçirilən tədbirlər, ümumilikdə, ölkədə nağdsız ödəniş sisteminin inkişafına əsaslı töhfə olacaqdır.

2012-ci il ərzində quraşdırılmış POS-terminalların sayı 2011-ci il ərzində quraşdırılmış POS-terminalların sayından 4 dəfədən də çox olmuşdur. Həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində 2013-cü il martın 1-i vəziyyətinə respublika üzrə 32595 POS-terminalın quraşdırılması təmin edilmişdir.

«Azərpoçt» kartlarının sayını artırmaq üçün yeni layihələr həyata keçirəcək»

Rəsul BAYRAMOV, «Azərpoçt» MMC-nin baş direktor müavini

Nağdsız ödənişlər bazarının inkişaf etdirilməsi «Azərpoçt» MMC-nin də əsas fəaliyyət sahələrindən biridir. Bu gün ölkədə fəaliyyət göstərən Milli Ödəniş Sistemi infrastrukturuna 4 kart-prosesinq mərkəzi, 44 bank, 822 bank filialı ilə yanaşı, «Azərpoçt»-un filial və şöbələri də daxildir. «Azərpoçt» MMC öz müştərilərinə 70-ə yaxın POS-terminal və 13 ədəd ATM vasitəsilə xidmət göstərir. POS-terminallar demək olar ki, hər rayonda müştəri xidmətləri şöbələrində quraşdırılıb. ATM-lərimiz isə paytaxt Bakı ilə yanaşı, Gəncə və Yevlax şəhərlərində də fəaliyyət göstərir.

«Azərpoçt» «MilliKart» prosesinq mərkəzi ilə qarşılıqlı əməkdaşlığa dair müqavilə imzalayıb. Hal-hazırda «MilliKart» ilə «Azərpoçt» MMC-nin korporativ-informasiya sistemi arasında qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması tam başa çatdırılıb. Layihə çərçivəsində plastik kartlar vasitəsilə əməkdaşlarının, ikinci mərhələdə isə sosial müavinətlərin ödənilməsi nəzərdə tutulur. Artıq biz iqtisadiyyatda

nağd hesablaşmaların həcmnin azaldılması, nağdsız hesablaşmaların həcmnin artırılması siyasətini nəzərə alaraq plastik kartların emissiyasını həyata keçirməkdəyik. Strukturlarımızdakı müştərilərin sayı həddindən artıq olduğundan onların əməkdaşlarının və digər ödənişlərinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2013-cü ildə 12 min plastik kart emissiya etməyi nəzərdə tuturuq. Kartlarımız təkmil və beynəlxalq kartlardan ibarətdir.

Nağdsız ödənişlərin genişləndirilmə məqsədilə sosial sahədə də kartların emissiyasına hazırlaşırıq. Bu kartların sosial müavinətlərin ödənilməsi üçün istifadəsi nəzərdə tutulur. Pilot layihə kimi bunu Lerik rayonunun Çayyurd kəndində tətbiq etməyə başlamışıq. Həmin kənddə «Azərpoçt»-un POS-terminalı quraşdırılıb, kənddə 10 nəfərə plastik kart təqdim olunub. Əldə olunan nəticələr bu sahədə fəaliyyətimizi genişləndirmək üçün böyük stimuldur. Hazırda Dövlət Sosial Müdafiə Fondu ilə respublikanın bütün yaşayış nöqtələrində sosial ödənişlər üçün plastik kartların verilməsi layihəsinin tətbiqi barədə danışıqlar davam etdirilir.

Bizim beynəlxalq ödəniş sistemlərinə qoşulmaq üçün aparılmış danışıqlar müsbət nəticələndi. «MasterCard»ın Türkiyə bürosu ilə razılığa əsasən, bu şirkətin kartlarının buraxılışına və beynəlxalq ödəniş sistemində qoşulmağa nail olmuşuq. 2012-ci ildən etibarən 8500-dən çox «MasterCard» buraxılıb və onlar əsasən bizim strukturlarda - texniki xidmət mərkəzinin, «Azərrepresspoçt», Poştdaşıma xidmətinin, RİTN-in Məlumat Hesablama Mərkəzinin, «Azərmarka», «Aztelekom»un rayon telekom qovşaqlarının və digər qurumların əməkdaşlarının əməkdaşlarının ödənilməsi məqsədilə təqdim olunub.

2013-cü ildə nağdsız hesablaşmaların həcmi artırmaq məqsədilə regionlarda POS-terminalların və ATM-lərin sayını, plastik kartların buraxılışını artırmağı əsas hədəflərdən hesab edirik. «Azərpoçt» MMC-nin bütün xidmət şöbələrində maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi və təşkilatın kart infrastrukturuna inteqrasiya olunması ilə regionlarda, xüsusilə kənd yerlərində elektron ödəniş xidmətlərinə çıxış imkanlarının yaradılması da nəzərdə tutulur.

«Stimullaşdırıcı tədbirlərlə bağlı qanun layihəsinin hazırlanmasına ehtiyac var»

Xan Hüseyin KAZIMLI, Milli Məclisin sosial siyasət komitəsinin üzvü

nişləndirilməsi üçün qanunvericiliyə müvafiq əlavə və dəyişikliklərin edilməsi zərurəti meydana çıxır. Məsələn, ötən ilin sonlarında ölkə ərazisində POS-terminalların quraşdırılması, istifadəsi və tətbiqi ilə bağlı Nazirlər Kabinetinin qərarı qüvvədədir. Yeni hökumət nağdsız ödənişlərin həcmnin daha da artırılması üçün, ilk növbədə, ticarət və xidmət fəaliyyəti göstərən hər bir təsərrüfat subyektlərində POS-terminalların quraşdırılmasının təmin olunmasını vacib hesab edir və bu istiqamətdə daha çox işlər görülməlidir.

Hesab edirik ki, qəbul olunan bu sənədlər ödəniş sistemləri sektorunda əhəmiyyətli dəyişikliklərin baş verməsinə səbəb olacaq, nağdsız ödənişlər bazarının inkişafı bank sektorunda aktivləşdirilməsinə və potensialının iki dəfə artmasına, həm əhali, həm də biznes kreditləşdirilməsi üçün geniş imkanların açılmasına stimuldur. Eyni zamanda, ölkədə elektron ödəniş xidmətlərinin infrastruktur imkanlarının genişləndirilməsi, elektron ödəniş xidmətlərinin institusional bazasının gücləndirilməsi, əhali və iqtisadi subyektlərin elektron ödəniş

xidmətlərindən daha aktiv istifadəyə cəlb edilməsi kimi atılan mühüm addımlar müsbət nəticə verəcək.

Hazırda bu sahələri kompleks şəkildə əhatə edən yeni konsepsiya bir neçə əsas istiqamət üzərində qurulub. Bunlar elektron ödəniş sistemlərinin infrastruktur imkanlarının genişləndirilməsi, elektron ödəniş xidmətlərinin institusional bazasının gücləndirilməsi, ödəniş xidmətlərindən istifadə effektivliyinin artırılması, əhali və iqtisadi subyektlərin elektron ödəniş xidmətlərindən daha aktiv istifadəyə cəlb olunması və bu xidmətlərdən istifadə üzrə maarifləndirmə kimi istiqamətləri əhatə edir.

Nağdsız hesablaşmaların stimullaşdırılması üçün qanunvericilikdə bir sıra əlavələrin edilməsi zəruri hesab edirəm. Əhəlinin geniş kütlələrinin təsərrüfat subyektlərində quraşdırılmış POS-terminallardan istifadəyə cəlb olunması üçün digər inzibati tədbirlərlə yanaşı, onlar arasında maarifləndirmə, məlumatlandırma işləri və stimullaşdırıcı tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün ayrıca bir qanun layihəsinin hazırlanmasına ehtiyac var.

← Əvvəli 4-cü səhifədə

Davamı 6-cı səhifədə →

«Nağdsız ödənişlərin səviyyəsi şəffaflıq və hesabatlılığın mühüm göstəricisidir»

«İnternetlə aparən ödənişlərə güzəşt tətbiq ediləcək»

İlqar MƏMMƏDOV, Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin (RİTN) Məlumat Hesablama Mərkəzinin rəhbəri

- İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) istifadəni genişləndirməklə bütün sahələrdə nağd ödənişlərin azaldılması və nağdsız ödəniş üsullarına keçilməsi günün vacib tələbi kimi qəbul edilir. Son bir neçə ildə respublikamızda nağdsız ödənişlərin inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən işləri təqdirəlayiq hesab etmək olar. Bu sahədə bizim nazirliyin də üzünə bir sıra vəzifələr düşür və son bir il ərzində RİTN-in Məlumat Hesablama Mərkəzi (MHM) tərəfindən müxtəlif tədbirlər həyata keçirilib. Belə ki, bütün telekommunikasiya qovşaqları və «Goldenpay» şirkəti ilə müvafiq müqavilələr imzalanıb və proqram təminatı hazırlanaraq istifadəyə verilib. Respublikanın istənilən ərazisində internet vasitəsilə rabitə və internet haqlarını plastik kartlardan ödəmək mümkündür. Vətəndaşlar yalnız telefon nömrəsini kompüterə daxil etməklə rabitə, internet və kommunal xidmət borclarını öyrənə və rahatlıqla ödəyə bilərlər. Bu zaman kommunal kodları da yadda saxlamağa ehtiyac qalmır.

Son bir ildə MHM və

dövlət qurumlarının birgə fəaliyyəti nəticəsində bir çox e-xidmətlər yaradılıb və «E-hökumət» portalında yerləşdirilib. Hazırda portalda yerləşdirilən e-xidmətlərin sayı 220-yə çatıb ki, bu xidmətlərin də bir çoxunda ödəniş prosedurlarının internet vasitəsilə aparılması nəzərdə tutulub.

Eyni zamanda, portala daxilolma proseduru da xeyli sadələşdirilib və vətəndaşlara portala daxil olmaq üçün bir neçə (e-imza, kod-parol və s.) seçim imkanları yaradılıb. Aparılan reklam və marifləndirmə işləri sayəsində son bir il ərzində internet vasitəsilə aparılan nağdsız ödənişlərin sayı və həcmi xeyli artıb və bunu gündəlik hesablaşmalarda aydın görmək olar. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, bütün ödənişlər arxivləşdirilir və vətəndaşlar istənilən tarixlərdə apardıqları ödənişlərə portal vasitəsilə baxa bilərlər. İnternet vasitəsilə xidmət haqlarının ödənişindən əlavə vətəndaşlara «smart» tipli qaz saygaclarının kartlarına pul yüklənməsi imkanı da yaradılıb və bu zaman e-imza kartları üçün nəzərdə tutulmuş kart oxuyucularından istifadə etmək mümkündür.

Azərbaycanda nağdsız ödənişlər sahəsində görülən

işləri yüksək dəyərləndirəndikdə, bu sahədə mövcud problemləri də nəzərə almaq lazımdır. Ödəniş kartları ilə firladaqçılıq hallarının qarşısının alınması məqsədilə mövcud infrastruktur imkanlarının artırılması, banklar ilə hüquq-mühafizə orqanları arasında əlaqəli fəaliyyətin təşkil olunması, elektron bankçılıq sahəsində beynəlxalq standartların tətbiqinin sürətləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər gücləndirilməlidir. Bu məqsədlə RİTN-in tərkibində Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Agentliyi yaradılıb. Qurum informasiya-telekommunikasiya sistemlərinin və şəbəkələrinin, elektron sənəd dövriyyəsinin, internet-informasiya resurslarının təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi ilə bir sıra tədbirlər həyata keçirəcək. Eyni zamanda, kibertəhlükəsizlik sahəsində həyata keçirilən işlərin artırılması istiqamətində qabaqcıl tədbirlər görülməlidir.

Sonda onu da qeyd etmək istəyirəm ki, yaxın vaxtlarda nağdsız ödənişlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə Məlumat Hesablama Mərkəzi tərəfindən e-imza sertifikatları internet vasitəsilə əldə edilən və internet vasitəsilə aparılan ödənişlərə 5% güzəşt tətbiq ediləcəkdir.

«Bəzi ticarət və xidmət obyektləri POS-terminalların istifadəsindən yayınmağa çalışır»

Ömər CƏFƏROV, Vergilər Nazirliyinin Audit və Operativ Nəzarət Sahələri üzrə Müşavir Xidməti Bölməsinin rəisi

subyektlərində POS-terminallar quraşdırılmamışdır.

POS-terminallarla nağdsız ödənişlərin aparılması 2012-ci ildə 2011-ci ilə nisbətən nəzərəcarpacaq dərəcədə artmışdır. Belə ki, 2011-ci ildə ölkə üzrə 1 milyon 607 min 713 sayda nağdsız ödəniş aparılmışdır. Həmin ödənişlərin məbləği 130 milyon 153 min 407 manat təşkil etmişdir. 2012-ci ildə isə 4 milyon 605 min 524 ədəd sayda nağdsız ödəniş aparılmışdır, ümumi ödəniş məbləği 216 milyon 291 min 236 manat olmuşdur. Əgər 2011-ci ildə konkret olaraq POS-terminallar vasitəsilə 542 min 421 ödəniş aparılmışdısa, 2012-ci ildə həmin ödənişlərin sayı 1 milyon 532 min 205-ə yüksəlmişdir. Ödənişlərin ümumi məbləği isə 2011-ci ildəki 120 milyon 269 min manatdan 200 milyon 733 min 493 manatadək artmışdır. Bu rəqəmlər 2011-ci ilə nisbətən 2012-ci ildə nağdsız formada aparılan ödənişlərin sayının və məbləğinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını göstərir.

Bununla belə, hazırda POS-terminallardan istifadə sahəsində müəyyən problemlərin mövcudluğunu da qeyd etmək lazımdır. POS-terminallardan istifadə məsələsi həm istehlakçılardan, həm də vergi ödəyicisi olan sahibkarlıq subyektlərindən

asılıdır. Lakin müşahidələr göstərir ki, bəzi obyektlərdə POS-terminalların olmaması və yaxud işləməməsi ilə bağlı istehlakçıların yalan məlumatlar verilir. Hətta satıcı və digər xidmətlər göstərən əməkdaşların POS-terminallardan istifadə edib etməməsi hallarına da rast gəlinir. Bütün bunlar isə bəzən vətəndaşların klastik kartlarla alış-veriş etmək imkanlarını məhdudlaşdırır.

Maarifləndirmə tədbirləri ilə yanaşı, stimullaşdırıcı tədbirlərin də genişləndirilməsi zəruridir. Fikrimcə, hər bir istehlakçı və sahibkar nağdsız ödənişlərinin aparılmasında maraqlı olmalıdır. Son illərdə banklar, o cümlədən iri ticarət müəssisələri plastik kartlarla alış-veriş edən vətəndaşlar üçün müəyyən stimullaşdırıcı kampaniyalar təşkil edirlər. Hesab edirik ki, gələcəkdə bu addımlar daha da genişləndirilməli, vətəndaşlarda plastik kartlarla alış-veriş maraqlarını gücləndirilməlidir.

Bəzən vətəndaşlar uzaq məsafə qət edib bankomat axtarırlar və pullarını nağdlaşdırmaq istəyirlər. Bu baxımdan, onlara geniş izah olunmalıdır ki, plastik kartlardan istənilən ticarət və xidmət müəssisələrində istifadə etmək mümkündür. Fikrimizcə, yaxın zamanda bu prosesin da kütləviləşməsinə nail olacağıq.

Əgər 2011-ci ildə konkret olaraq POS-terminallar vasitəsilə 542 min 421 əməliyyat aparılmışdısa, 2012-ci ildə həmin əməliyyatların sayı 1 milyon 532 min 205-ə yüksəlmişdir.

«Ticarət və xidmət sahələrində POS-terminalların quraşdırılmasını kütləviləşdirmək niyyətindəyik»

Nərinə MƏCİDOVA, Beynəlxalq Bankın Biznes Departamentinin Bank Kartları Şöbəsinin müdiri

- Ölkəmizdə nağd ödənişlərin minimuma endirilməsi dövlətin qarşıya qoyduğu prioritet məqsədlərdən biridir və inzibətçilik sahəsində ödənişlərə əsasən müəssisələrin və şirkətlərin bu sahədə addımlar atılıb, bir sıra normativ hüquqi aktlar qəbul olunub, qanunvericiliyə müvafiq dəyişikliklər edilib, Azərbaycanın ən müasir beynəlxalq standartlara cavab verən Milli Ödəniş Sistemi infrastrukturunu yaradılıb. Bu sistemin ən fəal iştirakçısına çevrilən Beynəlxalq Bank son illər həm POS-terminalların, həm də plastik kartların sayını əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Biz artıq «AzeriCard» prosesinq mərkəzi ilə birlikdə virtual kartların buraxılışına start vermişik. Bu kartlar mal və ya xidmətlərin internet vasitəsi ilə ödənilməsi üçün istifadə olunur. Bu xidmət çərçivəsində kartda tranzaksiyaların təhlükəsizliyi üçün birdəfəlik parollar sistemindən istifadə edilir, kartın detalları ilə bağlı informasiyalar SMS vasitəsilə müştəriyə çatdırılır.

Beynəlxalq Bank nağdsız ödənişlər sisteminin ən son yeniliklərindən biri olan mobil ödəmə versiyasını da tətbiq etməkdədir. «Mobile Wallet» adlanan bu layihəyə əsasən, pul vəsaitlərinin bankdan mobil telefonla çıxarılması mümkündür. Yəni müştəri kart olmadan mobil telefon vasitəsi ilə bankomatdan nağd vəsait əldə edə bilərlər. «MobilBank» xidmətinin istifadəçiləri üçün yaradılan bu yeniliyin əsas cəhətlərindən biri də kart hesablarından kartı olmayan şəxslərə istənilən məbləğdə və valyutada pulun göndərilməsidir. Bu xidmət çərçivəsində, həmçinin, mümkün olan bütün kommunal ödənişlərin, ticarət və xidmət məntəqələrində kartsız ödənişlərin mobil telefon vasitəsilə aparılması mümkündür.

Beynəlxalq Bankın digər bir layihə

həsi ölkədən kənar olan müştərinin kartına pulun köçürülməsidir. «VISA» şirkəti ilə birgə reallaşan bu layihəyə əsasən, bankın müştərisi ABB-nin heç bir filialına müraciət etmədən bankomat vasitəsilə MDB ölkələrindəki plastik kart sahiblərinə pul köçürə bilər. Eyni zamanda, ölkə ərazisində yaşayan şəxslərin kartına da pul köçürmək mümkündür.

Hazırda Azərbaycanda nağdsız ödənişlərin infrastruktur imkanlarının genişləndirilməsi üçün hökumət tərəfindən əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilir ki, bu da bankların həmin prosesdə iştirakına geniş imkanlar yaradır. Vergi, rüsum və digər büdcə ödənişlərinin Milli Ödəniş Sisteminin infrastrukturunu vasitəsilə qəbul edilməsinin təmin olunması, «Elektron hökumət» layihəsi çərçivəsində dövlət orqanları tərəfindən göstərilən elektron xidmətlərə ödənişlərin nağdsız ödəniş alətləri vasitəsilə toplanması imkanının yaradılması bankların nağdsız bazarda aktiv iştirakına stimül verir.

Biz davamlı olaraq ödəniş sistemləri və nağdsız ödənişlərin inkişafı ilə bağlı dünya ölkələrinin ən qabaqcıl təcrübələrinin Azərbaycanda tətbiq olunması üçün layihələr üzərində işləyirik. Qarşıda əsas hədəflərimiz göstərilən elektron xidmətlərin çeşidinin artırılması, bank-müştəri münasibətlərinin elektronlaşdırılması, kart infrastrukturunun genişləndirilməsi, ticarət, iaşə və xidmət sahələrində POS-terminalların quraşdırılmasının kütləviləşdirilməsi ilə bağlıdır. Yeni mərhələdə bank sisteminin kapitallaşması davam etdiriləcək, regionlar üzrə bank şəbəkəsinin genişlənməsi təşviq olunacaqdır.

«Vətəndaşları nağdsız ödənişlərin təhlükəsizliyinə inandırmalıyıq»

Eyyub HÜSEYNOV, Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri

bankomatlardan istifadə edə bilməyimiz üçün çətin və az qala əlçatmaz kimi görünürdü. Hazırda hətta ahl insanların da əksəriyyəti öz təqaüdlərini plastik kartlarla nağdlaşdırmağa bilirirlər.

Azad İstehlakçılar Birliyi vətəndaşların bu sahədə məlumatlandırılmasını özünün mühüm fəaliyyət istiqamətlərindən biri hesab edir. Hər həftə bizim təşkilata nağdsız ödənişlər zamanı meydana çıxan problemlərlə əlaqədar 3-4 müraciət daxil olur. Həmin müraciətlərin bir qismi nağdsız formada alınan malın necə qaytarılması ilə bağlıdır. Qanunvericiliyə görə, istehlakçıların 14 gün müddətində əldələri malı qaytarmaq hüququ var.

Lakin bəzən nağdsız qaydada ödəniş edərək müəyyən malları alan istehlakçı onu qaytarmaq istədiklə, satıcılar guya bunun mümkün olmadığını iddia edirlər. Səbəb kimi də istehlakçının POS-terminalla ödəniş etməsi, bu halda

pulun geri qaytarılmasının qeyri-mümkünlüyü göstərilir. Həqiqətə POS-terminallarla ödənilən vəsaitin geri qaytarılması texniki cəhətdən tam mümkündür.

Bəzən «smart» tipli qaz saygacları üçün nağdsız qaydada ödəniş edən vətəndaşlar ciddi problemlərlə qarşılaşırlar. Yeni vətəndaş ödəniş etdiyi halda, bu barədə informasiya hansısa texniki səbəblərdən kartın yaddaşına yazılmır. Bu və digər hallar isə vətəndaşları nağdsız ödənişlərdən çəkindirir.

Bundan başqa, bankların plastik kartları pulla satması müəyyən insanlarda narazılıq doğurur. Lakin onu da bildirmək istəyirəm ki, plastik kartları vətəndaşlara təmənnaş verən banklar da az deyil. Fikrimcə, bu sahədə vahid normalar müəyyən olunmalıdır.

Digər bir problem POS-terminalla alış-veriş edən vətəndaşın balansında qalan məbləği öyrənə bilməməsidir. Hətta pulun kartdan mü-

əmmal şəkildə yoxa çıxması hallarına da rast gəlinir. Məsələn, «Yapı kredi Bank»ın müştərisi olan vətəndaş Türkiyədə olarkən belə problemə üzülürdü. Xeyli araşdırmalardan sonra bunun bankın günahı üzündən baş verdiyi məlum oldu.

Başqa bir müştərinin «Rahat market»dən alış-veriş etdiyi zaman kartından pul çıxarıldı, lakin ona bunun texniki səbəbdən mümkün olmadığını bildirilib. Vətəndaş nağd formada ödəniş etdikdən sonra müvafiq bankdan ona kartından pulun çıxarılması barədə SMS göləb. Vətəndaş pulunu geri tələb etsə də, ona guya həmin məbləğin bankdan geri alınması bildirilib. Beləliklə, vətəndaş ticarət mərkəzi ilə bank arasında get-gələ düşüb. Biz həmin vətəndaşın şikayətini aidiyyəti strukturlara göndərmişik.

Əsasən texniki səbəblərlə bağlı belə problemlər nağdsız ödənişlərin təhlükəsizliyinə müəyyən şübhələr yaratdığından biz təbii ki, işlərin geniş yer verməklə yanaşı, bu cür texniki problemləri aradan qaldırmaq, vətəndaşları nağdsız ödənişlərin təhlükəsizliyinə inandırmalıyıq.

İnsanların dəstəyini qazanan istənilən yenilik və təşəbbüs uğurlu olur və müsbət nəticələrini verir. Nağdsız ödənişlərin genişləndirilməsi, nağdsız dövriyyənin həcmi artırılması üçün biz, ilk növbədə, cəmiyyətin dəstəyini qazanmağa, insanlarda bu prosesə maraq oyatmağa çalışmalıyıq.

Hazırladılar: Elbrus CƏFƏRLİ Samir MUSTAFAYEV

Müasir audit sisteminin əsasını e-audit təşkil edir

Asaf ƏSƏDOV,
vergilər nazirinin müaviri

(Əvvəli ötən sayımızda)

Vergi ödəyicisinin Daxili Nəzarət Sisteminin (DNS) könlüllü əmələmədə rolu və audit üçün vacibliyi

İnkişaf etmiş ölkələrdə vergi orqanlarının tətbiq etdikləri vergi audit sistemlərində vergi ödəyicisinin Daxili Nəzarət Sisteminin (DNS) təhlili xüsusi rol oynayır ki, Azərbaycanda da audit sistemində bu yanaşma öz əksini tapmalıdır (Sxema baxın). DNS-in auditor tərəfindən yoxlanması zamanı, əsasən, 3 sahəyə diqqət yetirilməlidir:

- maliyyə fərqləndirilməsi; məaliyyətlərin təsdiq olunması və tədbirlər planının olub-olmaması;
- menecment tərəfindən işçi heyət arasında vəzifələrin (alış sifarişi, əməliyyatların mühasibat informasiya sistemində daxil edilməsi, əməliyyatların təsdiq olunması, ödəniş icazəsinin verilməsi, ödənişlərin aparılması, anbara nəzarət funksiyalarının yerinə yetirilməsi) düzgün bölüşdürülməsi;
- informasiya mühasibat sistemində aparılmış əməliyyatların (satış, alış, əməkhaqqı ödənişləri, bank və kassa əməliyyatları, anbarda mal qalığı) tam qeyd olunması

- müxtəlif ölkələrdə çoxsaylı filialları və əməliyyatları olan holding tipli yerli müəssisə və şirkətlər;
- e-kassa aparatları və POS-terminallar vasitəsilə çoxlu sayda e-əməliyyatları aparır iri və orta ticarət, eləcə də xidmət obyektləri;
- bank, sığorta və lizing şirkətləri;
- telekommunikasiya şirkətləri;

nəzarət, IT personalı və digər şəxslər tərəfindən kompüterdə verilənlər bazasına daxilolma, orada mühasibat qeydləri ilə bağlı icazəsiz dəyişikliklərin edilməsinə nəzarət mexanizminin olub-olmaması.

DNS-nin yoxlanması faktiki olaraq auditorun informasiya sistemində saxlanılan və sonradan alınan e-məlumatların və hesabatların nə qədər etibarlı olub-olmadığını aydınlaşdırmağa imkan verir. Əgər vergi ödəyicisi tərəfindən aparılan mühasibat informasiya sistemi beynəlxalq mühasibat standartlarına (IFRS) cavab verirsə və yazılışların silinməsinə və ya dəyişdirilməsinə sistem özündə izləmək olursa, onda bu sistemdə saxlanılan və sonradan e-auditor tərəfindən təhlil edilən e-məlumatlara da etibar etmək olar.

E-auditin keçirilməsi üçün hansı vergi ödəyiciləri daha uyğundur?

Vergi Məcəlləsinin 16.1.6-cı və 23.1.2-ci maddələrinə əsasən, e-audit - mühasibatı e-formatda aparın vergi ödəyicilərində aparılır. E-auditin aşağıdakı hallarda tətbiq edilməsi zəruridir:

- neft sektorunda işləyən beynəlxalq şirkətlər (podratçı və sub-podratçılar);
- müxtəlif ölkələrdə çoxsaylı filialları və əməliyyatları olan holding tipli yerli müəssisə və şirkətlər;
- e-kassa aparatları və POS-terminallar vasitəsilə çoxlu sayda e-əməliyyatları aparır iri və orta ticarət, eləcə də xidmət obyektləri;
- bank, sığorta və lizing şirkətləri;
- telekommunikasiya şirkətləri;

- e-ticarət üzrə ixtisaslaşmış şirkətlər;
- prosesinq mərkəzləri;
- kommunal xidmətlər göstərən enerji və su təminatı şirkətləri.

E-auditin vergi orqanları və vergi ödəyiciləri üçün üstünlükləri

◆ Həm vergi orqanları, həm də vergi ödəyiciləri üçün səyyar vergi yoxlamaları ilə bağlı vaxt sərfiyyatı dəfələrlə azalır.

◆ Vergi orqanları distant e-audit vasitəsilə eyni zamanda çoxlu sayda vergi ödəyicilərini yoxlaya və ancaq riskli vergi ödəyicilərində səyyar vergi yoxlamalarını davam etdirə bilərlər.

◆ İntizamlı vergi ödəyicilərinin sosial, kommersiya prestiji artır, həmçinin e-audit texnologiyalarını tətbiq etmiş vergi orqanları vergidən yayınan bütün vergi ödəyicilərinin aşkar olunması üzrə böyük imkanlar əldə edirlər, nəticədə vergi intizamı artır;

• Bütçə daxilolmalarının artımı könlüllü əmələmədə rəhbərliyinin sürətli artması və vergi inzibətçiliyinin cari xərclərinin azalması nəticəsində təmin olunur.

E-auditin keçirilməsində vergi partnyorluğunun rolu və üstünlükləri

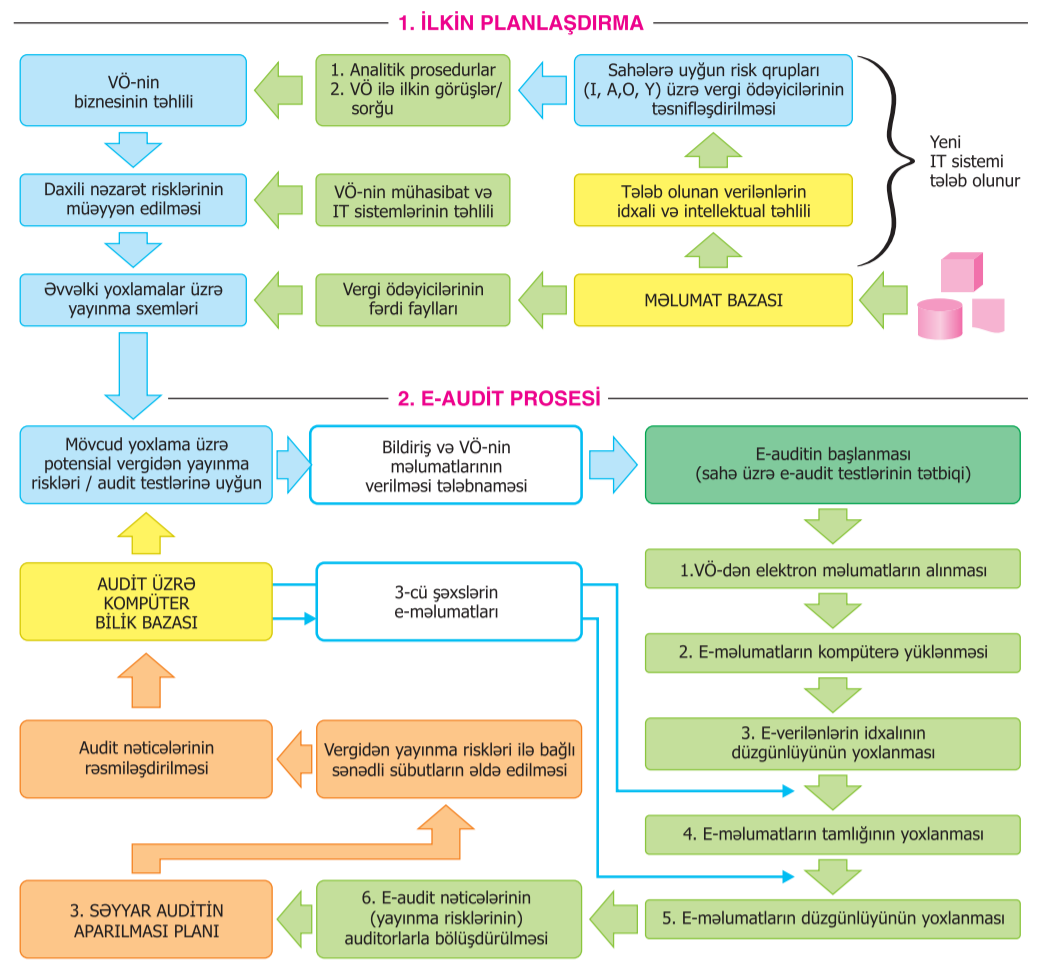
Vergi Məcəlləsində dəyişikliklərin edilməsi respublikamızda e-auditin hüquqi əsaslarını yaratmışdır. İlk növbədə, e-audit iri vergi ödəyicilərində tətbiq olunacaqdır. Bununla əlaqədar, vergi ödəyiciləri tərəfindən təqdim edilən elektron məlumatların emal olunması imkanları artacaq və ən müasir audit

modelinin tətbiqi mümkün olacaqdır (Sxema baxın).

Müasir audit modeli müxtəlif məlumatların alınması nəticəsində ilkin olaraq daxili nəzarət sisteminin və vergi risklərin qiymətləndirilməsini tələb edir ki, bu da yalnız vergi orqanı ilə vergi ödəyicisi arasında əməkdaşlıq platformasında mümkündür. Bununla horizontal monitorinqin tətbiqinə daha da real şərait yaranır. Horizontal monitorinq konsepsiyası, ilk növbədə, vergi ödəyicisinin daxili nəzarət sisteminin gücləndirilməsini tələb etməklə vergi ödəyicisi tərəfindən davamlı və zərurət olduqca təqdim edilən elektron məlumatların e-audit alətləri vasitəsilə, əsasən, vergi orqanında emal olunması yolu ilə vergi nəzarətini vergi ödəyicilərinin üzərinə düşən inzibati yükü azaltmaqla həyata keçirməyə imkan verəcəkdir. Eyni zamanda, ən riskli vergi ödəyicilərində səyyar vergi yoxlamaları daha az müddətdə və yüksək nəticələrlə həyata keçiriləcəkdir.

Vergi risklərini minimallaşdırın intizamlı vergi ödəyicilərinin sosial və kommersiya prestiji artmalıdır. Belə vergi ödəyicilərinin üstünlüyü kimi onlara münasibətdə, əsasən, distant e-auditin tətbiq edilməsi yolu ilə vergi yoxlamalarının keçirilmə müddətinin əhəmiyyətli dərəcədə (3-4 dəfə) azaldılmasını qeyd etmək olar. Bununla yanaşı, eyni vergi ödəyicisində gələcəkdə yüksək vergi riskləri aşkar olunarsa, bu halda vergi ödəyicisinin «könlüllü əmələmə statusu» dəyişəcək və belə neqativ hal onun nüfuzuna mənfi təsir göstərəcək kredit və investisiya alınmasını məhdudlaşdıracaqdır.

AZƏRBAYCANDA TƏTBİQİ ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULAN MÜASİR VERGİ AUDİTİ MODELİ

Horizontal monitorinqin əsas strateji əhəmiyyəti - vergilərin düzgün və tam şəkildə ödənilməsində dövlət orqanlarının yükünü biznes cəmiyyəti ilə bölüşdürmək, münasibətləri qarşılıqlı əməkdaşlıq və məsuliyyət platformasında qurmaqdır.

Horizontal monitorinq konsepsiyasına əsasən:

- vergi ödəyicisi saziş bağlamaq haqqında öz niyyətini bildirir;
- vergi ödəyicisinin vergi öhdəliklərinin icrasının monitorinqi həyata keçirilir;
- vergi orqanı ilə vergi ödəyicisi arasında qarantlıq qalan məsələlər (o cümlədən dövlət bütçəsinə vergilər, faizlər, maliyyə sanksiyaları və digər öhdəliklər üzrə borclar olmalıdır) həll olunur;

• vergi orqanı və vergi ödəyicisi arasında vergi risklərinə nəzarət və onların minimalaşdırılması, vergilərin tam və vaxtında ödənilməsi barədə saziş imzalanır;

• vergi orqanı tərəfindən vergi ödəyicisinə vergi riskləri baxımından şübhəli şirkətlərə əməliyyatlar aparması barədə əvvəlcədən xəbərdarlıq edilir, bəyannamənin göndərilməsindən əvvəl onun məqbul olması barədə razılıq verilir.

Horizontal monitorinq üzrə sazişin imzalanması ilə bağlı vergi ödəyicisinin əsas

üstünlükləri - vergi ilə bağlı risklərin minimalaşdırılması, vergi orqanlarının risk baxımından bu vergi ödəyicisini «intizamlı vergi ödəyicisi» kateqoriyasına aid etməsidir.

Vergi partnyorluğu sazişi hər bir vergi ödəyicisi ilə avtomatik imzalanır.

Saziş qədər vergi ödəyicisi özünün mühasibat və vergi uçotunu təkmilləşdirməli, mütləq qaydada sertifikatlaşdırılmış mühasibat programı təminatından istifadə etməli, daxili nəzarət və vergi risklərinin təhlili sistemlərini yaradaraq faydalı surətdə işlətməlidir. Bu saziş, faktiki olaraq, niyyət sazişidir.

Qadınlar üçün istirahət

Bakı Şəhər Vergilər Departamentində çalışan bir qrup qadının 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Qusar rayonundakı «Şahdağ» Qış-yay Turizm Kompleksinə istirahəti təşkil edilmişdir. Kollektivin nümayəndələri tədbir çərçivəsində Quba soyqırımını məzarlığında da olmuşlar. Xüsusi amansızlıqla öldürülən insanların xatirəsi yad edilmiş, onlara məzarlıq və ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi cinayət barəsində ətraflı məlumat verilmişdir.

MART						
I	II	III	IV	V	VI	VII
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

vergi təqvim

Qeyd: Verginin ödənilmə və bəyannamənin verilmə müddətinin sonuncu günü təqvimdə göy rənglə seçilmişdir. Həmin gün istirahət və ya bayram gününə düşdüyi halda, növbəti iş gününə keçirilmişdir.

Ödənilən vergi: 27 mart - «(1-1)», «3», «4», «8», «10.1», «10.2» və «10.3»

«(1-1)» - **Gəlir vergisi (xüsusi notariuslar üzrə):** Xüsusi notariusların gəlir vergisi üzrə hesabat dövrü rübdür. Xüsusi notariuslar tərəfindən hər ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlardan (xərclər nəzərə alınmadan) 10 faiz dərəcə ilə gəlir vergisi hesablanmalı, hesablanmış vergi məbləği isə növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət bütçəsinə ödənilməlidir.

«3» - **Əlavə dəyər vergisi:** ƏDV üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. ƏDV ödəyən vergi ödəyicisi ƏDV-nin bəyannaməsini hər hesabat dövrü üçün hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq qeydiyyatda olduğu vergi orqanına verir və vergini dövlət bütçəsinə ödəyir.

«4» - **Aksiz vergisi:** Aksizlər üzrə hesabat dövrü təqvim ayıdır. Aksizli mallar istehsal edildikdə hər hesabat dövrü üçün vergi tutulan

əməliyyatlar üzrə aksizlər hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət bütçəsinə ödənilməli və vergi orqanına bəyannamə verilməlidir.

«8» - **Mədən vergisi:** Mədən vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. Mədən vergisinin ödəyicisi hesabat ayı üçün faydalı qazıntıların çıxarıldığı aydan sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq vergini ödəyir və bəyannamə verir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi yerli (bələdiyyə) bütçəyə ödənilir və bələdiyyələrə mədən vergisinin bəyannaməsi verilir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materiallarına kərcip-kirəmit gilləri, tikinti qumları, çinli xammal aid edilir.

«10.1» - **Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan vergi:** Muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar muzdlu işləyən fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisi hesab-

lamalı və hesablanmış məbləği növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət bütçəsinə ödəməlidirlər.

«10.2» - **Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə ödəmə mənbəyində tutulan vergi:** Həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə bağlanmış sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta haqları ödəyən sığortaçılar fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisi hesablamalı və hesablanmış vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət bütçəsinə ödəməlidirlər.

«10.3» - **Ödəmə mənbəyində tutulan digər vergilər:** Hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar qeyri-dövlət pensiyaları və ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunan digər ödəmələri və rəhbərən bu gəlirlərdən vergini tutmalı, tutulmuş məbləği gəlirin ödənilməsi rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət bütçəsinə köçürməlidirlər.

Nağdsız ödənişlər stimullaşdırılır

Nağdsız ödənişlərin stimullaşdırılması və nağd ödənişlərin məhdudlaşdırılması ilə əlaqədar respublikada POS-terminalla təchiz edilmiş ticarət və iaşə obyektlərinin sayı durmadan artır. «AtaBank» ASC nağdsız ödənişlər bazarının həcminin artmasını və gələcəyini nəzərə alaraq, bu sahədə fəaliyyətini daha da genişləndirməyə qərar vermişdir. Bunun nəticəsi olaraq, 2012-ci il ərzində bank tərəfindən quraşdırılan POS-terminalların sayı 9217-yə çatmışdır.

«AtaBank» ASC «Nağdsız ödə, nağd qazan» ani stimullaşdırıcı lotereya kampaniyasının 2-ci mərhələsinə 1 mart 2013-cü il tarixdən start vermişdir. Lotereya 31 dekabr 2013-ci ilədək davam edəcəkdir. Lotereyada «AtaBank» ASC tərəfindən ticarət, ictimai-iaşə və ya xidmət obyektlərində quraşdırılmış POS-terminallar vasitəsilə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən istənilən bank tərəfindən emissiya edilən ödəniş kartları ilə nağdsız əməliyyatlar aparın fiziki şəxslər iştirak edə bilərlər.

Ani stimullaşdırıcı lotereyada təqvim ayı ərzində ümumilikdə 20 manat məbləğində əməliyyatlar aparın kart istifadəçiləri iştirak hüququ əldə edirlər. Kampaniyada iştirak etmək üçün lotereya kuponlarını əldə etmək lazımdır. Ani stimullaşdırıcı lotereya kuponlarının əldə edilməsi üçün ödəniş kartının istifadəçisi təqvim ayı ərzində «AtaBank» ASC-nin POS-terminalları şəbəkəsində nağdsız apa-

rimləş əməliyyatlar üzrə çekləri toplayaraq bankın istənilən filial və ya şöbəsinə müraciət etməlidir. Ödəniş kartının istifadəçisi təqdim edəcəyi hər 20 manat məbləğində çek üçün bir ani stimullaşdırıcı lotereya kuponu əldə edir.

Kampaniyada maksimal məbləği 1000 manat olmaqla minlərlə uduş vardır. Ani stimullaşdırıcı lotereyanın şərtləri və qaliblər haqqında məlumatlar mütləq olaraq www.atabank.com internet səhifəsində, sosial şəbəkələrdə (www.facebook.com/AtaBank, twitter.com/AtaBank_ASC) və kütləvi informasiya vasitələrində işıqlandırılacaqdır.

Qeyd edək ki, «AtaBank» ASC tərəfindən «Nağdsız ödə, nağd qazan» ani stimullaşdırıcı lotereya kampaniyasının keçirilməsinə ilk dəfə ötən il başlanmışdır. Bu dövrdə bankın plastik kart istifadəçilərinin sayında xeyli artım müşahidə edilmişdir.

Arzu İBRAHİMOVA

beynəlxalq panoram

Türkiyə e-ticarət sahəsində vergi araşdırmasına başlayır

Ölkədə ümumi həcmi 2012-ci ilin sonunda təxminən 31 milyard lirəyə (1 lirə=0,4383 manat) çatan, 2015-ci ildə isə 62 milyard lirəyə yüksəlməsi gözlənilən virtual bazar sahəsində baş verən vergi itkisi artıq hökumətin diqqət mərkəzində olan ciddi problemlərdən birinə çevrilmişdir. Maliyyə naziri Mehmet Şimşək ən yaxın zamanlarda internet üzərindən ticarətə (e-ticaret) bağlı vergi araşdırmalarının aparılacağını bildirmişdir. Şimşəkin təlimatı ilə təxminən 6 ay öncə fəaliyyətə başlayan Vergi Araşdırma Komissiyasının e-ticarət sahəsində ortaya çıxan vergi itkisi və vergi qaçaqçılığının təsbit olunması və bunların qarşısının alınması istiqamətində görülən işlərin birinci mərhələsi başa çatmışdır. Ankara Mütəşəkkil Vergi Qaçaqçılığına qarşı Mübarizə Qrupu Başqanlığı tərəfindən hesabat hazırlanmışdır. Hesabatda təkcə 2011-ci ildə

internet üzərindən yerli plastik kartlardan istifadə olunmaqla ölkə daxilində təxminən 20 milyard lirə həcmində alış-veriş edildiyi qeyd olunmuşdur. Hesabatda ən nəzərə çarpan ifadə e-platform saytları üzərindən etibarlı ticarət üsullarından istifadə olunaraq aparılan əməliyyatların e-platformun virtual POS-ları vasitəsi ilə həyata keçirildiyi hallarda belə, kimlərin nə qədər satış həyata keçirdiyinin tam şəkildə qeydə alınmadığı və bu vəziyyətin də vergi ödəyiciləri tərəfindən vergidən yayınma üsulu kimi istifadə oluna biləcəyi qeydinin yer almasıdır. E-ticaret sahəsində ciddi vergi itkilərinin olduğunu aşkara çıxarıldığını bildiren maliyyə naziri Mehmet Şimşək bu sektorda fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərində vergi itkisinə səbəb olub-olmadıqları barədə vergi araşdırmalarının aparılacağını bildirmişdir.

İsveçrədə əcnəbi əmanətçilər vergiyə cəlb olunur

İsveçrə Avstriya və Böyük Britaniya ilə vergi razılaşmaları imzalayıb. Kapital qoyuluşlarına mənfəət vergisini nəzərdə tutan razılaşmaların reallaşdırılması beynəlxalq gəlir vergisinin tutulması haqqında İsveçrənin federasiya qanunu ilə tənzimlənir.

Avstriya ilə razılaşma keçən ilin aprelinə həmin ölkənin maliyyə naziri Mariya Fekter və onun isveçrəli həmkarı Vidmer-Şlumpf Evelin tərəfindən imzalanmışdı. Razılaşma qüvvəyə mindikdən sonra avstriyalı əmanətçilərin İsveçrə hesablarında olan vəsaitləri vergiyə cəlb edilir - artıq açılmış hesablara 15-38% vergi tətbiq olunur.

2013-cü ilin əvvəlindən İsveçrə bankları Avstriya kapitalına mənfəət vergisi də tətbiq edir. Bu, Avstriyadakı pul əməliyyatlarından gəlirlərə verginin oxşarıdır. Səhət gəlirlərə 25%-lik yığımlardan gedir. Bu yığımlardan hər il təxminən 50 milyon avro gəlir əldə olunacağı gözlənilir - 2013-cü ildə büdcə keçmiş əməliyyatlar üzrə 1 milyard avro gəlir əldə edə bilər.

Fransa və İtaliya «Tobin vergisi»ndən ehtiyatlanırlar

Bu ölkələrin dövlət borclarının idarə edilməsinə məsul olan vəzifəli şəxsləri tranzaksiyalar üçün Avropada «Tobin vergisi»nin qoyulmasının suveren istiqrazlar bazarına mənfəət təsir göstərə biləcəyi barədə xəbərdarlıq etmişlər. Maraqlıdır ki, keçən ay maliyyə əməliyyatlarına vergi qoyulması təklifi irəli sürülərkən Fransa və İtaliya buna tərəfdar olduqlarını bildirmişdilər və hesab edirdilər ki, bununla dövlət büdcəsini doldurmaq və möhtəkirliyi məhdudlaşdırmaq mümkün olacaqdı. Lakin sonradan ekspertlər belə qənaətə gəlmişlər ki, qiymətli kağızların gəlirliliyinin dəyişdirilməsi gözlənilməz effektlər yarada bilər.

Dövlət borclarının idarə olunması üzrə Fransa agentliyinin rəhbəri Mayya

Eytiq etiraf etmişdir ki, yeni vergi bazarında likvidliyin həcmi azalda bilər. Hesablamalara görə, bu, istiqrazların qiymətini 15 faiz bəndi artıracaq. Bununla yanaşı, müxtəlif ölkələrin xəzinədarlıq istiqrazlarının gəlirliliyi də «Tobin vergisi»nin təsirinə məruz qalacaq.

İtaliyanın borclarının idarə edilməsi idarəsinin direktoru Mariya Kannata isə bildirmişdir ki, onun ölkəsində artıq «Tobin vergisi» versiyası mövcuddur, lakin bunun potensial şəkildə dövlət istiqrazları bazarına mənfəət təsir göstərməsi mümkündür. Qanunun 2014-cü ildə qüvvəyə minməsi gözlənilir, səhmlər və istiqrazlar üçün vergi dərəcəsi isə 0,1% və 0,01% təşkil edəcək.

Analoji vergi İsveçdə 1989-cu ildə tətbiq olunmuş, nəticə ürəkəçən olmuşdu: istiqraz ticarətinin həcmi 85%-ə,

fyuçers və opsiyon ticarətinin həcmi isə 98%-ə düşmüş, sonda vergi ləğv edilmişdi.

Banklardan və investisiya fondlarından qiymətli kağızlar və digər maliyyə alətləri ilə aparılan əməliyyatlar üçün bankları vergiyə cəlb etmək ideyası Avropa Komissiyasından gəlir. Verginin tutulması üçün iştirakçı şirkətlərdən birinin Avropa Birliyində qeydiyyatda alınması kifayət edir.

Bu təşəbbüsə Avropa Birliyi ölkələri arasında ikili münasibət var. İndiyə qədər Belçika, Almaniya, Estoniya, Yunanistan, İspaniya, Fransa, İtaliya, Avstriya, Portuqaliya, Sloveniya və Slovakiya bu verginin tətbiqində maraqlı olduqlarını bildirmişdir, Böyük Britaniya isə qəti şəkildə bu cür addımların atılmasına qarşı çıxır.

Vergi siyasəti və inzibatçılığının əsas təmayülləri

2012-ci il dünya iqtisadiyyatında son illərin global maliyyə böhranının nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində həyata keçirilən genişmiqyaslı iqtisadi tədbirlər müstəvisində vergitutma sahəsində maraqlı doğuran bəzi yeni tendensiyalar özünü göstərməkdədir. Azərbaycan Vergilər Nazirliyinin Beynəlxalq münasibətlər idarəsinin təqdim etdiyi icmalda bu tendensiyalar nəzərdən keçirilir.

Ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı vergi

2011-ci ildə Durban (Cənubi Afrika), 2012-ci ildə isə Rioda (Braziliya) keçirilən konfranslar gözlənilən uğuru əldə etməyə, ekoloji problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində görüləcək tədbirlər geniş müzakirə olundu. Bu tədbirlər zamanı vergitutmanın bir vasitə kimi istifadə edilməsi fikri mübahisələrə səbəb olsa da, bir sıra ölkələr müxtəlif növ ekoloji vergiləri tətbiq etməyə başladılar.

Ətraf mühitin mühafizəsi dövlətləri bir sıra vasitələrdən istifadə edərək iri korporasiyalar və istehsal sahələrinə təsir etməyə imkan verdi. Əksər ölkələrin ətraf mühitin mühafizəsi istiqamətində yararlandığı əsas vasitələrdən biri də məhz vergi siyasəti oldu.

Mineral resurslar üzrə vergi dərəcələri: ölkələr mineral resursların çıxarılması və bazarlanması ilə məşğul olan şirkətlər üzərində fərqli vergi siyasəti həyata keçirirlər. Vyetnamda qüvvədə olan 25%-lik korporativ vergi dərəcələrdən fərqli olaraq, mineral resursların çıxarılması istiqamətində işləyən şirkətlər üçün 32-50%-lik vergi dərəcələri tətbiq edilir.

Ətraf mühit üçün zişansız sahələrin inkişafı istiqamətində vergi güzəştləri: Çində yaşıl texnologiya şirkətləri biznes vergisi və əlavə dəyər vergisindən azad oluna bilər (biznes gəlirlərini elan edən «yaşıl şirkət» növbəti üç il ərzində korporativ gəlir vergisindən azad olunmağı, növbəti üç il ərzində isə həmin verginin 50% güzəştlə tətbiq edilməsini tələb edə bilər). Bu təcrübədən Tailand və Yaponiya da istifadə edir. Filippində hibrid maşınların istehsalı, idxalı və inkişafı sahəsində fəaliyyət göstərən şirkətlərin ƏDV-dən azad olunması müzakirə edilməkdədir.

Ənəji vergiləri: Avropa ölkələrində ekoloji vergilərin bir qismini enerji vergiləri təşkil edir. Bəzi ölkələrdə nəqliyyat vasitələri üçün tətbiq edilən vergilərin payı yüksəkdir. Məsələn, Danimarka, İrlandiya, Kipr və Maltada enerji vergiləri ekoloji vergilərin 36-44%-ni təşkil edir. Yanacaq vergilərinin payı Latviya, Litva, Bolqarıstan və Lüksemburqda 90% təşkil etdiyi halda,

Danimarka və İsveçdə 50%-ə kimi olmaqla, əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Avropa İttifaqına yeni qoşulmuş 12 ölkədə minimum aksiz və ya elektrik enerjisi, təbii qaz və kömür kimi enerji məhsullarından vergitutma üçün minimuma yaxın dərəcələr tətbiq olunduğundan, nəqliyyat yanacağı vergiləri üstünlük təşkil edir.

Ümumiyyətlə, Avropa regionunda ekoloji vergilərin vergitutma bazası ətraf mühitə mənfəətli təsirlərin fiziki vəhidi kimi qəbul edilir. Belə vergilər qismində enerji məhsullarına aksizin, nəqliyyat vasitələrinə isə «çirkəndirmə vergiləri»nin tətbiq edilməsi səciyyəvidir. Müvafiq ekoloji vergilərin ÜDM-də payı Avropa ölkələri üzrə fərqli (2-3%) olmuşdur. Yalnız dörd üzv ölkədə (İspaniya, Fransa, Litva və Slovakiya) ekoloji vergilərin ÜDM-də payı 2%-dən aşağıdır. Bəzi digər ölkələrdə ekoloji vergi gəlirləri ÜDM-in 3,5%-dən artıqdır. «Yaşıl vergilərin» ən yüksək səviyyəsi 4% ilə 2010-cu ildə Danimarka və Hollandiyada qeydə alınmış, Sloveniyada isə bu rəqəm 3,6% olmuşdur. Almaniya nüvə materiallarına və hava nəqliyyatına görə vergi tətbiq edir.

İri şəhərlərdə ekoloji problemlər ciddi xarakter almağa başlayan Çin atmosferə zərərli tullantılar buraxan vergi ödəyicilərinə münasibətdə ətraf mühit vergisi tətbiq etməyi və digər uyğun vergiləri tənzimləməyi planlaşdırır. Avstraliyada karbon vergisi tətbiq edilir. Böyük Britaniyada elektrik enerjisi istehsalı üçün karbon vergisinin həcmi bir ton karbona qarşılıq olaraq 16 funt-sterlinq müəyyən edilmişdir. Yaponiyada ekoloji cəhətdən zərərli istehsalat avadanlıqlarının alınmasına görə vergilər tətbiq etmək təşəbbüsü irəli sürülmüşdür. Kanadada yerli və federal vergi siyasəti arasında fərqin olmasına və federal hökumətin mühafizəkarlığına baxmayaraq, bəzi subyektlər (məsələn, Britaniya Kolumbiyası) karbon vergisi tətbiq etməyə başlamışdır. Cənubi Afrika Respublikası da karbon vergisi tətbiq etməklə bağlı təşəbbüs irəli sürməkdədir.

krossvord

Yuxarıdan aşağı:

1.Osmanlı dövlətində hökmdar titulu; 2.Müxtəlif süd məhsullarını uzun müddət saxlamaq üçün xırdabuynuzlu heyvan dərisindən hazırlanmış qab; 3.Təmizlənmiş şəkər; 4.İllaxır çərşənbələrin üçüncüsü; 5.Triqonometrik funksiya. Qarşı katetinin hipotenuzuna nisbətində deyilir; 6.Komanda oyunlarında hücumçu; 7.Günəş sisteminin 8-ci planet; 11.Moskvanın qədim küçələrindən biri; 13.Hər cür məlumata şübhə ilə yanaşan, hər hansı bir fikrin nədən yarandığını, sübutunu tə-

ləb edən şəxs; 15.Kənd təsərrüfatında istifadə edilən təkərli nəqliyyat vasitəsi; 16.Dörd elektrodan ibarət elektron lampa; 17.Bəstəkar Vaqif Gərayzadənin rəhbərlik etdiyi ansamblın adı; 18.Qiymətli kağızın kəsilən hissəsi; 20.Rusiyanın Avropa hissəsində çay; 22.Elektrik yüklənmiş atom və ya molekullar.

Soldan sağa:

1.Yaponiyada feodalizm dövründə iri torpaq sahiblərindən başlayaraq ən kiçik zadədana qədər böyük bir təbəqənin adı;

5.Çərisində qazlı su hazırlamaq və saxlamaq üçün qab; 8.Hərraca çıxarılan mal; 9.Ehtiyacı olanlara kömək məqsədilə fəaliyyət göstərən insanlar; 10.ABŞ-da şəhər. Corciya ştatının inzibati mərkəzi; 12.D.İ.Mendeleyevin elementlərinin dövrü sisteminin 92-ci elementi; 14.İncəsənət xadiminin geniş ictimaiyyətlə ilk tanışlığı, idmançının meydana ilk çıxışı; 16.Keçinin erkəyi; 19.İctimai nəqliyyat növü; 21.Aztirajlı nəşrləri çap etmək üçün mətbəə maşını; 23.Səkkiz notdan biri; 24.Ali məktəbdə fakültə rəhbəri; 25.Buddizmdə insan fəaliyyətlərinin ali məqsədi.

Tərtib etdi: Rafael

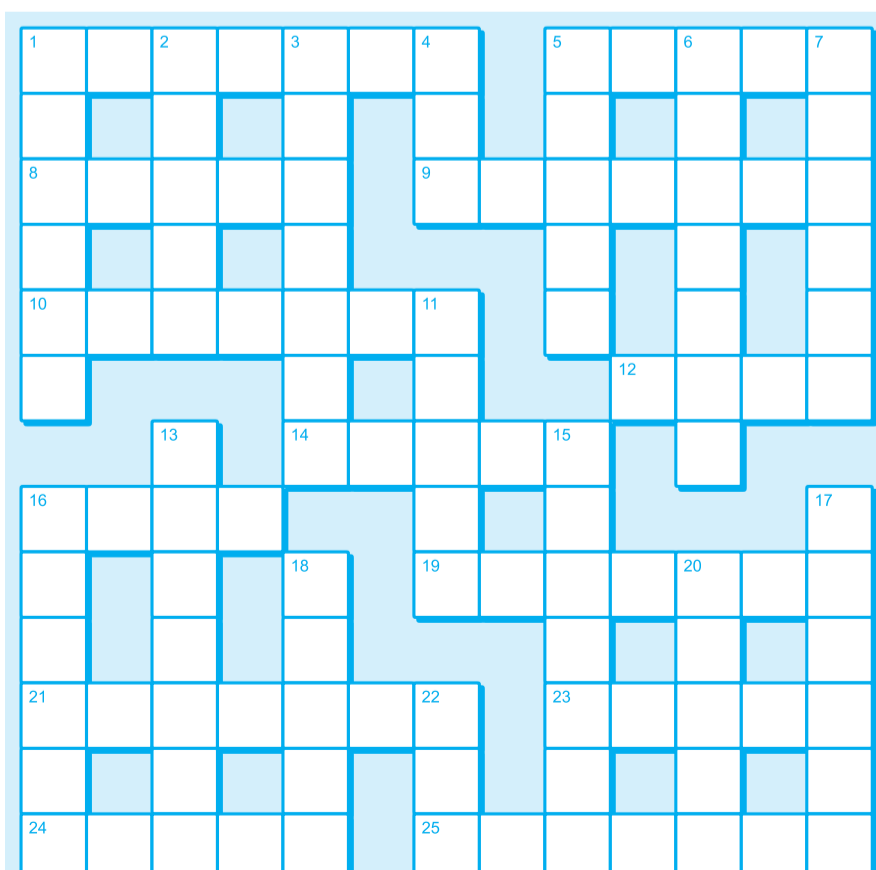
Qəzetimizin ötən nömrəsində getmiş krossvordun cavabları:

Soldan sağa:

1.Sarkazm; 5.Kokos; 8.Penni; 9.Triptix; 10.İntriqa; 12.Mina; 14.Motiv; 16.Laos; 19.Litavra; 21.Konsert; 23.Mintu; 24.Rəsul (Həməzətov); 25.Penalti.

Yuxarıdan aşağı:

1.Sapfir; 2.Rinit; 3.Animizm; 4.Mut; 5.Kniqa; 6.Kataliz; 7.Saxara; 11.Avtol; 13.Kosinus; 15.Vitamin; 16.Linkor; 17.Naduj; 18.Areal; 20.Vanil; 22.Top.

idman

Azərbaycanın «Synergy Baku» velosiped komandasının uğuru

Azərbaycanın «Synergy Baku» komandasının «Tour de Langkavi» yarışlarında uğurlu debütü velosiped idmanı həvəskarları üçün gözəlməz olmuşdur. Menecerlər qısa vaxtda dünya velosiped idmanının tanınmış liderləri ilə yanaşı, yüksək yerlər uğrunda mübarizə aparan güclü kollektiv yaratmağa nail olmuşlar.

Komandanın meneceri Ceremi Hant qeyd etmişdir ki, ilk velosiped turunda uğurlu nəticələr

qazanılması komandanın bütün üzvlərinin sevincinə səbəb olsa da, layihənin əsas məqsədi Azərbaycanlı idmançıların hazırlanmasıdır. Artıq Bakı komandasının üzvü olan altı Azərbaycanlı velosipedçi Melburnda (Avstraliya) məşqlərə başlamışdır. Həmin idmançılar Avstraliyada yalnız məşqlə kifayətlənməyərək, həm də milli turlarda iştirak edəcəklər. İdmançılar «Tur de Azərbaycan» yarışlarında layihəmizi təqdim etmək üçün may ayında dek tam hazır olmalıdırlar.

Azərbaycanın «Synergy Baku» komandasının üzvü, «Tour de Langkavi» yarışlarında ümumi hesabda üçüncü yeri tutmuş Anuar Manan nəticələrlə bağlı fikirlərini bölüşmüşdür: «Mən yüksək nəticələr göstərmək üçün tam formada olduğuma əminlik üçün çox çalışdım. Bu il ötəndikindən daha yaxşı hazırlaşmışdım, lakin bu dəfə müsabiqənin səviyyəsi çox yüksək idi».

Anuar Manan yerli idmansevərlərin sevimlisinə çevrilmişdir, çünki o, Azərbaycan komandasının yeganə malayziyalı rayderidir.

Gülüş üzrə ölkə çempionatına yekun vuruldu

Martın 9-da «Sərhəddi» İdman Olimpiya Mərkəzində gənclər arasında keçirilən sərbəst və yunan-Roma gülüşü üzrə Azərbaycan çempionatına yekun vurulmuşdur.

Beynəlxalq Gülüş Federasiyasının mövcud qaydalarına əsasən təşkil olunan və şəxsi xarakter daşıyan çempionatda idman cəmiyyətləri, idman klubları, idman təşkilatları, şəhər və rayon yığma komandalarını təmsil edən 1993-1995-ci il təvə-

lüdlü idmançılar mübarizə aparmışlar.

Yarışın sonuncu günü yunan-Roma gülüşçülərinin mübarizəsində Rövsən Tağıyev (66 kq), Ceyhun Əliyev (74 kq), Tural Daşdəmirov (84 kq), Hacımurad Çöpseyev (96 kq) və Abbas Abdullayev (120 kq) fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxmışlar. Çempionatda çəki dərəcələri üzrə ilk 3 yeri tutan idmançılar müvafiq diplom, medal, pul mükafatı ilə təltif edilmiş və yığma komandanın heyətinə cəlb olunmuşlar.

Tarix təkrarlandı...

Bakının «Rabitə» voleybol komandası Çempionlar Liqası yarışlarının finalında növbəti dəfə «Vakıfbank»la üz-üzə gəldi

Martın 10-da İstanbulda voleybolçu qadınlar arasında Çempionlar Liqası yarışlarının «Dördlər finalı» çərçivəsində həlledici oyun keçirilmişdir. Qızıl medal uğrunda görüşdə Azərbaycan çempionu «Rabitə» və Türkiyənin «Vakıfbank» komandaları qarşılaşmışlar. Oyunun ilk seti «Vakıfbank»ın 25:17 hesabı ilə başa çatmışdır. Maraqlı idman mübarizəsi şəraitində keçən görüşün ikinci setində də Türkiyə təmsilçisi 25:20 hesabı ilə qalib gəlmişdir. Üçüncü setdə hər iki texniki fasiləyə «Rabitə» voleybol komandası üstün yollansa da, görüş Türkiyə komandasının 25:23 hesablı qələbəsi ilə yekunlaşmışdır.

Beləliklə, «Vakıfbank» meydanından 3:0 hesabı qələbə ilə ayrılmış və komanda Çempionlar Liqasının qalibi olmuşdur. «Rabitə» kollektivi isə gümüş medalla kifayətlənmişdir.

Xatırladaq ki, «Rabitə» 2010/2011-ci il mövsümündə Çempionlar Liqası yarışlarının «Dördlər finalı»nın həlledici görüşündə «Vakıfbank»a məğlub olmuşdu. Bununla belə, «Rabitə» Azərbaycan voleybol tarixində növbəti rekordu gerçəkləşdirmişdir. Bakı təmsilçisi Çempionlar Liqası yarışlarının «Dördlər finalı»nda ikinci dəfə çıxış etməklə bu nailiyyətə imza atan ilk klubumuz olmuşdur.

İdmançılarımız dünya çempionatında uğurlu nəticələr əldə ediblər

Bu günlərdə Türkiyənin Antalya şəhərində Səmti Müəyyənetmə üzrə dünya çempionatı keçirilib. Dünyanın 25 ölkəsindən 1600 idmançının təmsil olduğu 4 gün davam edən çempionatda Azərbaycan Səmti Müəyyənetmə İdman Federasiyasının (SMEİF) idmançıları uğurlu nəticələr əldə ediblər. Son 25 ildə ilk dəfə bu mötəbər yarışlara qatılan Azərbaycan idmançıları Federasiyasının prezidenti Mirəli Kazımov, Azərbaycan çempionu, idman ustası Natalya Əliyeva, Yana Maşkova və Serqan Abasov təmsil ediblər.

İdmançılarımız yarışların ilk günü orta məsafədə qaçışda, ikinci gün isə sprintdə iştirak ediblər. Natalya Əliyeva gücünü qadınlar arasında keçirilən ən çətin Q-21 (Elita) kateqoriyasında sınaqı. Bu kateqoriya üzrə 85 qadın idmançı mübarizə aparıb. Digər təmsilçimiz Mirəli Kazımov öz yaş kateqoriyasına görə M-35 məsafəsində çıxış edib və 4-cü yeri tutub.

Yana Maşkova və Serqan Abasov isə Open

(beynəlxalq yarışlarda iştirak təcrübəsinə malik olmayan idmançılar üçün nəzərdə tutulmuş kateqoriya) dərəcə üzrə yarışlarda iştirak ediblər. Y. Maşkova iki günün nəticələrinə görə öz məsafəsi üzrə yarışlarda 1-ci yeri qazanıb.

Yarışlardan sonra Beynəlxalq Səmti Müəyyənetmə Federasiyasının (BSMEF) vitse-prezidenti Astrid Valer Kas ilə görüşən Mirəli Kazımov Azərbaycanda bu idman növünün hazırlıq vəziyyəti və inkişafı perspektivlərini müzakirə edib. A.V. Kas ölkəmizdə bu idman növü ilə əlaqədar davam etdirilən işləri yüksək qiymətləndirib, BSMEF-nin növbəti tədbirlərindən birinin Bakı şəhərində keçirilməsinin mümkünlüyünü diqqətə çatdırıb. M.Kazımov, həmçinin, BSMEF-nin Avropa ölkələri üzrə Departamentinin sədri Sercio Qrifoni, Latın Amerikasının üzrə Departamentinin rəhbəri Jose Angel Nieto Poblete və Türkiyə Səmti Müəyyənetmə Federasiyasının prezidenti T.Çolakoglu ilə də görüşüb.

mozaika

Cibimizdə gəzdirdiyimiz təhlükə

Mobil telefonların sağlamlığa təsirindən söz düşəndə, adətən, ilk ağıla gələn şüalanma olur: uzun müddətdir ki, bu məsələ müxtəlif səviyyələrdə müzakirə olunmaqdadır. Alimlər mobil telefonların həm də təhlükəli virus mənbəyi olduğu qənaətinə gəliblər.

İngiltərənin Surrey Universitetinin mikrobiologiya fakültəsi tələbələrini mobil telefonlardan daha çox istifadə etməsinin fəsadlarının, əsasən də bakteriyalara yoluxma hallarının olması barədə xəbərdarlıq edib. İnanılması çətin olsa da, həqiqət bundan ibarətdir ki, mobil telefonlar vasitəsilə yayılan bakteriyalar ayaqyolundakından 18 dəfə çoxdur.

Tələbələr bakteriyaların yayılmasını öyrənmək üçün sınaq məqsədilə laboratoriyada kiçik bir eksperiment keçiriblər. Öz mobil telefonlarını bakteriyaları aşkar edən qurğuya yerləşdirən tələbələr üç gün sonra qəribə mənzərənin şahidi olublar. Universitetin tibb mütəxəssisi, həkim Simon Parkın rəhbərliyi ilə baş tutan bu araşdırmanın nəticəsi təsdiq edib ki, mobil

telefonlar yalnız ünsiyyət yaratmağa xidmət

edən cihaz deyil, onlar həm də insanların yeyib-ıçdikləri qida məhsullarının köhnəlməsi zamanı ya-

aranan mikrobları özünə toplayan xəstəlik mənbəyidir. Bu bakteriyaların bir çoxu o qədər zərərli olmasa da, onlar arasında stafillokok virusu kimi təhlükəli bakteriyalar telefonlara asanlıqla yapışa bilər. Bu bakteriya xəstəliktörədir hesab olunur. Məsələn bundadır ki, viruslar köhnə tipli telefonlarda az müşahidə olunur, onlara daha çox son model «ağıllı» telefonlarda rast gəlinir.

Bəs bu bakteriyalardan xilas olmağın yolu varmı? İngiltərənin adı çəkilən universitetinin mütəxəssislərinin fikrincə, mikroblardan xilas olmağın ən yaxşı üsulu telefonları təmiz saxlamaq və tez-tez silməkdir. Mobil telefonların yaş dösməli silinməsi təklif edilir. Bundan başqa, telefonun bakteriyaya bulaşmasının qarşısının alınması üçün ayaqyoluna gedərkən onun otaqda saxlanması məsləhət görülür. Alimlərin rəyinə gə-

rər, bakteriyaların çoxu telefonlara əldən keçirdiyi üçün əllər təmiz saxlanmalı, telefona kənar şəxslərin toxunmasına yol verilməməlidir.

araşdırma

Memar Əcəmi

özümüzü tanımaq

XII əsrdə yaşayıb-yaratmış Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvanı orta əsr Azərbaycan memarlığına yeni istiqamət vermiş, öz sənət dühası ilə Səlcuqlar dövrü memarlığının bir qədər ağır və sərbəst üslubuna böyük incəlik və dinamiklik gətirmiş, Yaxın Şərqi memarlığına güclü təsir göstərmişdir. Yaradığı abidələrin üzərindəki kitabələrdə özünü «Əbubəkr oğlu Əcəmi, naxçıvanlı memar» adlandıran sənətkarın təsviri sənəti, mühəndisliyi memarlıqla sintez halında birləşdirdiyi aydın görünür.

Əcəminin yaradıcılığı 12-ci əsrdə qüdrətli Azərbaycan Atabəyləri dövlətinin paytaxtı Naxçıvanla bağlı olmuşdur. Onun yaradığı ilk məlum abidə Yusif ibn Küseyir türbəsidir. Naxçıvan şəhərinin mərkəzində yerləşən və el arasında «Atabəba günbəzi» adı ilə tanınan bu türbə 1162-ci ildə tikilmişdir. Təkcə Azərbaycanda deyil, islam aləmində ən hündür və inco kompozisiyalı türbələrdən sayılan Məminə xatun türbəsinə isə Əcəmi 1186-cı ildə Naxçıvanın qərb hissəsində ucaltmışdır. El yaddaşında «Atabəba günbəzi» adı ilə qalan bu türbə Atabəy Şəmsəddin Eldənizin arvadı, Məhəmməd Cahan Pəhləvanın anası Məminə xatunun şərəfinə inşa edilmişdir. Türbə özünün iri ölçüləri, monumental biçimləri, dinamik silueti ilə böyük bir memarlıq kompleksinin dominantı idi.

Əcəmi yaradıcılığı Azərbaycan və Yaxın Şərqi ölkələri memarlığına böyük təsir göstərmişdir - Marağadakı Göy günbəz (1196), Naxçıvan yaxınlığındakı Güllüstan türbəsi (13 əsr), Qarabağ türbəsi (12-14 əsrlər), Bərdə və Səlna türbələri (14 əsr), türk memarı Sinanın (16 əsr) İstanbulda tikdiyi türbələrdə Əcəmi ənənələri yaşayır. 1926-cı ildə Gəncədə Nizaminin məzarı üstündə abidə qoyularkən Əcəmi irsindən istifadə edilmiş, Nizami türbəsi Əcəmi dühası ruhunda tikilmişdir.

Yazılı mənbələr göstərir ki, Əcəmi dövründə Naxçıvanda 250 min nəfər əhali yaşayırdı. Ehtimal olunur ki, Əcəmi Naxçıvanının layihəsi əsasında möhtəşəm arxitektura kompleksi ucaldılmışdır. Nəhəng bir ərəzidə Eldənizlərin sarayı, Cümə məscidi, xatirə abidələri, mədrəsə, karvansara və digər hökumət tikililəri də inşa edilmişdir.

Həmin tikililərdən dövrümüzə yalnız iki məqbərə qalıb çatsa da, Naxçıvanda saray ansamblının mövcudluğu XIII əsrdə anonim bir müəllif tərəfindən farsca yazılmış «Əcaib əd-dünya» adlı əsərdə də müəyyən dərəcədə təsdiq edilir. Həmin əsərdə bu cümlələri oxumaq olar: «Naxçıvan Azərbaycanda yüksək bir yerdə salınmış və möhkəmləndirilmiş, əhalisi gur olan iri şəhərdir. Burada çoxlu saraylar, şəhərtərafi qalalar, malikanələr (köşk) və parad təyinatlı tikililər qurulmuşdur. Şəhərin yaxınlığında daşdan qalalar, qalanın içində isə mədrəsə və məscidlər tikilib. Qalanın içində həmçinin gözəl bir bulaq var. Deyilənə görə, dünyada bundan çox məskunlaşmış şəhər yoxdur. Bütün inşaat kərəcədən və bişmiş kərpicdən aparılır. Üç və dördmərtəbəli köşklərin əksər qismi əslində qalalardır. Şəhərin ətrafındakı kəndlər olduqca gözəldir və axar suları var. Çoxlu bağ-bağat salınıb, göz oxşayan çəmənliklər var. Araz çayı şəhərin içindən keçir... Eldənizin mübarək zamanında Naxçıvan tamamilə özəmətlü bir görkəm aldı. Burada şah iqamətgahı («dar-ül-mülk») və hökumət binaları (dövlətxanalar) tikildi...»

Memar Əcəminin ölməz sənəti tarixin sonrakı dövrlərinin sənətkarları üçün faydalı örnək olmuşdur.

Müdrüklər deyib ki...

«İnsanın həyatında ən mühüm, ən gözəl və ən lazımlı şey elmdir, elm həmişə məhəbbətin təcəssümü olub və olacaq, insan yalnız elmə təbiətə və özünə qalib gələcək».

Anton Pavloviç Çexov (1860-1904)

VERGİ ÖDƏYİCİLƏRİNİN NƏZƏRİNƏ!

2012-ci il üçün hüquqi şəxslər mənfəət, əmlak və yol vergisi üzrə, fiziki şəxslər isə gəlir vergisi üzrə bəyannamələrini

2013-cü ilin aprel ayının 1-dən gec olmayaraq

vergi orqanlarına təqdim etməli və hesablanmış vergiləri həmin müddətdə tam həcmdə dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər.

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi
www.taxes.gov.az | www.e-taxes.gov.az
"195" Telefon-məlumat xidməti

